

Provincia Literară

Revistă de literatură, critică și artă.

APARE LUNAR

Directori: Eugen și Paul Constant.

COCHETĂRIE de D-na JEANA BACULESCU
(Tablou expus la Salonul Oficial din Paris)

Sumarul:

Rolul social al literaturii	Paul Papadopol
Invocație ebrietară	Eugen Constant
Reviste de provincie	C. D. Fortunescu
Dece a rămas repetent Bădulicescu . .	Paul Constant
Tony Bulandra	Ion Dongorozi
Literatura evadării din actual	Al. Dima
Adorm trandafirii	Const. Goran
Melancolie	D. Radu-Pârvulescu
Fântână stearpă	Nicolae Blarambergh
Reflexe de vitrină literară	Mihail Florida
Inevitabilul dezacord	Eugen Constant
Scrisoare	George Fonea
Panorame de atracții	Tiberiu Iliescu
Recenzii	Paul Papadopol, Eugen Constant și Tiberiu Iliescu
Cronica revistelor	Radames
Reproducere pictură	Jeana Baculescu

ROLUL SOCIAL AL LITERATURII.

Să cercetăm însă chestiunea mai de aproape :

În două feluri lucrează literatura, moralizându-ne ; ca artă și prin conținutul ei sufletesc, direct sau indirect corector.

1. Ca artă.

Chestiunea e prea importantă ca să poată fi trecută cu vederea. La noi chiar ea a fost adusă și readusă mereu sub privirile binevoitoare ale cetitorului. Moralitatea artei sau imoralitatea ei — iată problema care, dela Maiorescu încoace, a tot dat de lucru publiciștilor noștri de meserie sau ocazie. Și de aici : pedeoparte gravitatea chestiunii, pedealta discuțiunile interminabile care au căutat s'o acopere — au lăsat încă în masa cititorilor ideea imposibilității clarificării ei.

Și lucrurile sunt totuși atât de simple !

Le-a arătat (cred) pentru întâia dată Titu Maiorescu în articolul „Comediile D-lui Caragiali“ provocat de alăturata notiță critică, publicată de un ziar liberal din București, la 13 Aprilie 1885, adecă imediat după reprezentarea comediei „D'ale Carnavalului“.

Intr'adevăr se spune acolo că acea piesă e (nici mai mult nici mai puțin decât) «o stupiditate murdară, culeasă din locu ile unde se aruncă gunoiul», pentrucă în ea găsim «femei de stradă de cea mai joasă speță, bărbieri și ipistați, în gura «căroră se pun cuvinte insultătoare pentru mișcări ca cea dela 11 Februarie, pentru «libertate și egalitate, care sunt baza organizațiunii noastre politice“.

Și ziarul continuă triumfând și avizând : „Palma primită dela public care a «fluera, nu ne mulțumește ; e de datoria ministrului instrucțiunii să pue în vederea «direcțiunii ce *caragialiadă* a făcut, și pe acest temeiu s'o schimbe, ca incapabilă și »nedemnă. Voim un teatru național, nu o gașcă de opoziție nedemnă, în care se «insultă poporul și instituțiile țării“.

„Cerem cu insidență ministrului instrucțiunii să intervie“.

Deși cu privire la o operă nedesăvârșită (și deci : nedefinitivă, reprezentând numai parțial arta) se pune, în felul acesta, într'o formă nu numai necritică, dar neliterară, ba chiar neurbană, necivilizată, chestiunea grandioasă a moralității în artă.

Fără indoială că Maiorescu, singurul reprezentant al idealismului și al artei la noi, pe atunci, zidul de granit care a zdrobit atâtea păreri nelalocul lor, nu putea să nu reacționeze și, în articolul amintit, discută importanta problemă de critică artistică, punând-o la punct cu cunoscuta-i logică și pricepere și rezezind, așa cum se cuvine, pe temerarul politician improvizat în critic literar.

Dar să ne apropiem de răspunsul magistral al sufletului „Junimii“ :

el începe prin o recunoaștere :

e adevărat, zice Maiorescu, „tipurile lui Caragiali sunt toate alese dintre oameni sau vițioși sau proști ; situațiunile sunt adeseori scabroase ; amorul e totdeauna

nelegiuit — dar nu acest lucru ne interesează, ci altul: așa cum sânt, așa cum le vedem, „există aceste tipuri în lumea noastră? Sânt adevărate aceste situațiuni?“.

Și urmarea: „Dacă sânt, atunci dela autorul dramatic trebuie să cerem numai ca să ni le prezinte în mod artistic“.

În felul acesta ajunge Maiorescu la a doua chestiune: „arta în genere și în special arta dramatică, are sau nu are și o misiune morală? Contribue ea la educarea și înălțarea poporului?“

Răspunde: da, argumentând:

„Orice emoțiune estetică... (semnul adevăratei arte...) face pe omul stăpânit de ea, pe câtă vreme este stăpânit, să se uite pe sine ca persoană și să se înalțe în lumea ficțiunii ideale“.

Și continuă:

„Dacă izvorul a tot ce este rău este egoismul și egoismul exagerat, atunci o stare sufletească în care egoismul este nimic pentru un moment, fiindcă interesele individuale sânt uitate, este o combatere indirectă a răului și astfel o înălțare morală. Și cu cât cineva va fi mai capabil prin dispoziția sa naturală sau prin educație a avea asemenea momente de emoțiune impersonală, cu atât va fi mai întărită în el partea cea bună a naturii omenești“

Și trecând la arta dramatică, adaugă Maiorescu:

Aceasta, având „să expună conflictele . . . între simțirile și acțiunile omenești cu atâta obiectivitate curată, încât, pedeoparte să ne poată emoționa printr'o ficțiune a realității, iar pedealta să ne înalțe într'o lume impersonală“, este în aceeași măsură ca și celelalte arte, morală.

Și, referindu-se la comediile lui Caragiali, încheie: „Singura moralitate ce li se poate cere... este înfățișarea unor tipuri, simțiminte și situații în adevăr omenești, cari, prin expunerea lor artistică, să ne poată transporta în lumea închipuită de autor și să ne facă, prin deșteptarea unor emoțiuni puternice.... să ne uităm pe noi înșine în interesele noastre personale și să ne înălțăm la o privire curat obiectivă a operei produse“.

Nu știu cum vor fi primit provocatorii această magistrală lecție care, și astăzi, este de-o perfectă actualitate.

Pot afirma însă (și o voi dovedi) că dacă, la 1885, ea s'a impus, usurimea ei a fost cu desăvârșire uitată după 27 de ani dela acea dată memorabilă.

Într'adevăr ne găsim în 1912, anul morții marelui dramaturg. Această veste dureroasă cauzase o consternare generală în sufletele tuturor Românilor și tuturor cunoscătorilor literaturii lui — căci nu dispărea un om politic, un fost ministru sau un parlamentar rutinat, nu se ducea dintre noi un nabab sau un profesionist celebru, ci — își lua sborul în sânul nemuririi, din care venise, sufletul celui mai curat, celui mai măreț și mai înălțător artist al cuvântului pe care l-a zămislit neamul românesc. Se ducea marele Caragiali — cel mai iubit creator de tipuri — deaceia consternarea era mare.

Și cu toate acestea — durerea mulțimii n'a fost respectată. În acel an de doliu general, tot atât de mare ca acela provocat prin moartea altei genialități creatoare, Eminescu, o picătură de otravă a încercat să se furișeze în inima năpăstuită a neamului. Un „mare critic român“ D. Eug. Lovinescu (care se mai ocupase cu opera lui Caragiali) găsește momentul oportun să reediteze, și de astă dată pe o scară mai vastă (având ca obiect *întreaga* operă a lui Caragiali) nesperioasele acuzațiuni „locupledata et emendata“.

Și dac'ar fi numai atât! Dar vina se răsfrânge asupra tuturor acelora care par'că au complotat împotriva distinsului creiator:

asupra revistei românești (și observați: tocmai „Convorbirile literare“ în paginile cărora apăruse opera, acum năpăstuită) prin intermediul căreia asemenea acuzațiuni cădeau, ca niste bolovani, peste sufletul cald încă al incorigibilului visător;

asupra editurii care nu și-a putut stăpâni setea de câștig — primind să transmită mai departe ereziile pontifului impresionist;

în fine asupra criticei românești care (cu onorabila excepțiune a D-lui prof. Mihail Dragomirescu, care ținuse studenților 2 lecțiuni) primise fără murmur acele aprecieri.

Cu desgust am privit această îngăduitoare mentalitate și după ce atâți ani am tot așteptat în zadar pe cineva s'o răstoarne mi-am luat cu greu sarcina și, cu toată modestia unui nume aproape necunoscut, am căutat să dovedesc, încăodată, cât de mare și cât de morală e arta lui Caragiali.

Intre altele, acuzațiunilor d-lui L.

„poezia lui C. e poezia trivialului pentru că în (ea) foșnește o lume întreagă de bărbieri, de Mițe Ploștence, de catindați, de Bibilici, de Pristanda și de Rică Venturiano, o lume dela periferiile orașelor mici, un șirag de irozi de mahala în mintea cărora totul se pervertește și se diformează, cari vorbesc o limbă falșificată și imorali“ etc.

Ripostam, între altele:

„Nefiind... o copie a realității, arta ne ridică deasupra acesteia, ne face să uităm, pentru câteva ore, mizeriile și nimicurile vieții trăite, ne transformă în mai blânzi, mai buni, mai dispuși și mai ertători, ne înalță, ne superiorizează, ne inobilează — ne moralizează“ (5).

Toată această cercetare (de natură și estetică și istorică), urmărește un singur scop: să ne evidențieze cum literatura — artă, tocmai prin acest din urmă caracter, fără de care nu poate fi concepută, (caracterul de creațiune artistică) contribuie, în cazul cel mai înalt la moralizarea noastră, ridicându-ne deasupra micilor și marilor neajunsuri zilnice.

Paul I. Papadopol

ADORM TRANDAFIRII

Adorm trandafirii 'n grădini
De raiul culorilor plini.

Mor iar trandafirii uitați
De valul de vânt scuturați.

Când îngerii toamnei sosesc,
Cu aripi de stele-i lovesc;

Cu chipuri de aur se stâng
Și cad în țărână și mor

Și-alături de frunțile lor
Cu ochii în pulbere plâng.

Const. Goran

Reviste de provincie.

Din nevoia limbei noastre sărace de a da uneori cuvântului, împietrit în romantismul său, un înțeles, sau o nuanță, o semnificație inedită și convențională, numim *provinciale* cutare periodice, nu din pricină că se redactează și se tipăresc în altă parte decât în București, ci numai pentru înfățișarea lor sărăcăcioasă, pentru valoarea calitativă în genere inferioară, sau de o banală mediocritate a cuprinsului lor. În acest sens „Viața Românească”, deși scoasă la Iași vreme de peste 20 ani, n'a fost niciodată considerată ca o publicație provincială, pe când cutare foite bucureștene au fost prețuite ca atare, cu toate că au apărut și dispărut oarecând în zonele literare periferice ale Capitalei.

Cu înțelesul acesta, comun acceptat, înțeles care nu situază în loc, ci califică, ierarhizează în scara valorilor o revistă, adjectivul „provincial” capătă o notă pejorativă, întru cât el implică în sine ideea de inferioritate, ca valoare de cuprins și formă, față de ceea ce e „din București”. Se zice astfel: trupă teatrală de provincie, politician de provincie, modă or gust de provincie și tot așa, printr'un transport al acestei noțiuni în vocabularul criticii literare — revistă de provincie.

Rândurile de față sunt o pledoarie pentru aceste hulite publicații provinciale, pe nedrept hulite.

Din înălțimea ei, presa și critica bucureșteană în genere le tratează cam de sus, sau mai de grabă le ignorează. Pentru a le recenza, sau măcar a le anunța apariția, trebuie să fi intervenit personal, dacă ai vre-o cunoștință în redacțiile respective. Altfel pierzi degeaba un exemplar mai mult din revistă.

Cine a citit bunăoară în marile cotidiene dările de seamă ale anului publicisticii de pe anul trecut — cu prilejul numerelor de Crăciun și Anul nou — a putut constata ce superficiale erau notările acestea, și adesea parțiale. Căci critica bucureșteană, care se crede cea mai bine situată, ca punct de observație, pentru a cerceta și clasă fenomenul literar, științific și artistic, este în realitate cea mai rău plasată. Aceasta din două pricini: 1. fiindcă, lipsită de orizont larg, ea nu vede, și nici nu se ostenește să vadă mai mult, decât producțiunea marilor publicații ale Capitalei, și; 2. pentru că, activând într'un mediu în veșnică agitare, acel al elanurilor literare și artistice bucureștene (adesea în dependență de cluburile partidelor politice), îndușmănite între ele, ea este prea adesea lipsită de obiectivitatea care condiționează critica serioasă.

Revistele din provincie însă — cel puțin cele mai de seamă, din Cluj, Iași, Cernăuți, Craiova și alte câteva centre ale româniei — au avantajul de a fi mai bine și mai larg informate, fiind și în măsură de a observa și judeca oamenii și lucrurile ce intră în cadrul cercetării lor, într'un spirit de obiectivitate și de nepărtinire pe care nu-l pot avea decât excepțional publicațiile metropolei noastre. Un scriitor, un publicist, așezat cu rosturile lui în cutare colț de țară — dacă e într'adevăr un intelectual, iar nu un sâmbriaș al condeiiului — se interesează de o potrivă de ce se

scrie în București cași în provincie, spiritul său nefiind deformat profesional în așa chip încât să considere Capitala drept umbilicus mundi al minții românești. Liber de orice i-ar putea constitui o aservire spirituală în afara liniei sale de convingeri sincere, sentimente, gust și aprecieri, provincialul om de litere se lasă mai puțin influențat de modele schimbătoare și de coteriile Bucureștilor. Retragerea relativă în care trăește, ca în orice oraș mai periferic, îl deprinde a fi mai studios, ne pripit la lucru, capabil de a alege prin sine și a se coborâ mai adesea în sufletul său propriu spre a căuta o originalitate, pe care atâția socoteau a o găsi în ograda vecinului.

Pentru tinerele talente, provincia este un excelent mediu de formațiune intelectuală, iar revistele ei, cu aparența lor de modeste rude sărăcicioase și deaceea ținute cam după ușă de cele bucureștene, sunt respectabilele clocitoare care, dacă n'au scos pui de cântărețe întraripate din toate ouăle, căci o bună parte din ele au fost de rață, e destul că a dat uneori și câte o privighetoare. Gândiți-vă că o bună parte din scriitorii noștri reputați vechi și noi s'au format în diferite orașe și târguri ale țării și că au debutat în cutare vestită foaie de provincie, al cărui nume nu-l mai află azi decât în repertoriul bibliografic al presei periodice dela Academie. Așa e cazul, între atâte altele, cu Eminescu, Vlahuță, Coșbuc, Creangă, ca să nu citez decât dintre cei de ieri. Și că între publicațiile din provincie au fost unele care au determinat curente ori le-au difuzat în largul țării și care au dat Capitalei una din cele mai bune pene ale ei. Convorbiri literare, Viața Românească, Luceafărul, Contemporanul, Făt-Frumos dela Bârlad, Ramurile dela Craiova, Datina din T.-Severin și-au înscris de sigur, pagini frumoase în istoria evoluției periodicelor românești, fără să mă mai o-presc asupra unor reviste de specialitate, ca Arhiva și Revista științifică „Adamachi“ dela Iași, buletinul seminariilor de filologie, istorie și literatură română ale Universităților din Cluj, Cernăuți și Iași, sau revistele regionaliste ca Analele Dobrogei, Analele Olteniei, Țara Bârsei și Milcovia, dintre cele mai de seamă.

Din aceste motive pledez pentru mai multă bunăvoință în favoarea revistelor de provincie. Și chiar a celor mai mici și mai sărace cu duhul chiar, a celor scoase de proaspeții eliberați de pe băncile liceului, ca și a celor încă ținutei pela regimul școlii secundare. Căci mă gândesc că tinerețea aceasta se simte însuflețită de un entusiasm, e împinsă de o ambiție care, dacă are la temelie sfântul dar al talentului, își află în sine îndreptățirea; mă gândesc că ea dovedește un nobil simțimând dacă, cine știe cu ce privațiuni, își dă gologanul său pentru a-și vedea slova tipărită. Și apoi, în cinci sau în zece ani de aci, nu se poate ca din o sută de îndrăsneți pionieri, porniți în căutarea cuiburilor diamantifere ale Klondike-lui literar să nu isbu-tească a le găsi doi măcar. Și pentru acești singuri doi, face totuși a proceda cu bunăvoință înțelegătoare, ce recomand ca atitudine față de revistele *provinciale*.

C. D. Fortunescu.

Dece a rămas repetent Bădulicescu?!

Până acum, așa ceva nu s'a pomenit în Urziceni!

El, adică Bădulicescu, susține că din pricina persecuțiilor directorului.

Dumnealui, adică d-l Vanghelie Goriț, directorul gimnaziului, aruncă vina în spinarea lui Bădulicescu, arătându-l că este: „mincinosă, puturosă și absentează fără să vină la școală...”

Nu s'ar putea susține că Bădulicescu este un tip simpatic: scund, osos, cu părul călțos, ochi spălăciți și jucăuși ca de veveriță, vorbă pripită și șireată.

Domnul Vanghelie Goriț are cu totul altă făptură: înalt, cărnos, ochi mari și blegi, picioare strâmbe, mustăți stufoase, purtând vecinic acelaș redingot înverzit și petecit cu îngrijire. Vorbește rar și înodat, cu accent aromănesc. Pe lângă slujba de director al gimnaziului, mai este și profesor de botanică.

Domnul Goriț este, într'adevăr, împătimit după știința domniei-sale. Colindă câmpiile, luncile, coclaurile, căutând buruieni și flori de leac, ierburi și rădăcini însemnate și neînsemnate în filele tratatelor de botanică. Se oprește câte odată în fața câte-unui firicel de buruiană sfrijită, o examinează atent și cugetă adânc, bătând ușor din buze. Când rezultatul cercetărilor nu poate fi încheiat la fața locului, adună obiectul teribilului studiu într'o basma murdară și vărgată de guturai, și pleacă cu ea prin centru, pela cafenea, pela gimnaziu, întrebând pe cunoscuți și pe necunoscuți:

„Mă, domnule... Cunoști dumneata specia aiasta rară de floare?... Â?...

„Ce rară, domnule Goriț?!... Asta este iarbă de-o mânâncă rațele pe șanțuri!“...

D-l Goriț, care nu se împacă așa ușor cu explicațiuni neștiințifice, pornea cu ea mai înainte, întrebând și cercetând, până ce o ducea acasă, în laborator, mai sfrijită și mai amărâtă ca la început.

Domnul Goriț, în inflăcărata sa pasiune pentru știință, ar fi vrut ca și elevii să prindă cât mai mult această slăbiciune. De aceia îi dojenea mereu că nu umblă și ei pe câmpii, pe lunci și coclauri, după buruieni și ierburi de leac. În special se hărțuia să-l îndrepte pe Bădulicescu, care-și vădea permanent lipsa de interes față de asemenea îndeletnicire. Sâmbăta, domnul Goriț se ducea în clasa III-a B. și i se adresa, special, lui Bădulicescu!

„Bădulicescu!... Mâini este Duminică... Să te duci mă și dumneata să cauți Heleborus Nigeră... Și să-mi aduci un sac“...

Bădulicescu clipea des din ochi, în semn că este numai urechi, plimbându-și gândul la poarca pe care avea s'o bată...

„Da, domnule director, am să mă duc și să culeg de-aia!...”

„Mă... dumneata o știi cum este, că ti-am învățat la lecție... Ââ!?”

Bădulicescu clipea mai des din ochi și răspundea ferm:

„Cum să n'o știu eu, domnule director! Avem și noi în grădină și tata o taie cu coasa!... Că eu am mai cules un sac, dar mi l-a furat unul peste noapte...”

„Bini, Bădulicescu!...”

Lunea, Bădulicescu aducea într'adevăr un sac, însă cu troscot.

„Mă, dumneata ești tâmpit... Asta este Heleborus Nigeră? Ââ?!!”

„Așa mi-a spus de-al-de moș Dincă... Că spunea că a vindecat cu ea pe mă-sa când zăcea de pântecarniță pe timpul holerii...”

„Mă, Heleborus Nigeră se dă numai la porci și la oameni nervoși...

„Păi, vedeți, domnule director, el spunea că i-a dat-o mă-sii. Da să vede că n'a știut. Am să vă aduc Duminică!

„Bini, Bădulicescu...

Domul Goriț, pe lângă atâtea calități avea și un cusur: era uituc.

Deși căsnea de ani de zile un petic de pământ din marginea târgușorului, semănându-l cu tot felul de burueni medicinale, nu-l ținea niciodată minte unde este situat. Pentru a și-l găsi, pleca prin ulicioarele întortochiate și prăfuite, întrebând pe femei, copii și bătrâni:

„Mă, nene... Știi dumneata unde este grădina unde am plantată Indigofera tinctoria?

„Nu știu, domnule!...

„Cum nu ști, mă!... Grădina aia în care crești și Orhillea millefolium!...

„De unde să știu noi, domnule!

„Măi, da tâmpiți mai sunteți?!...

Se întâmpla ca să-i trăsnească vre-unuia prin minte:

„O fi grădina aia cu bălării a ăluia dela ghimnaz!...

„Da, mă!... Aia cu Orhillea millefolium și cu Indigofera tinctoria!...

„Uite-o domnule mai la deal, acolo unde scurmă porcii ăia!...

Și domnul Goriț, crăcănat și ciolănos, asmuțând câinii cu pulpanele jachetei, se îndrepta fericit către grădina lui de experiențe. Alunga porcii, pigulea câte-un fir de iarbă și cerceta în amănunt plantația, care bolea printre bulgării de lut. Asta se întâmpla de obicei. Intr'o zi însă, în loc să-și găsească prin plantații porcii obicinuiți, îl găsi pe Bădulicescu, culcat pe spate, cufundat cu totul în citirea romanului „Isgonită în noaptea nunții“. Cu picioarele rășchirate peste indigofera tinctoria, Bădulicescu trăgea tacticos dintr'un rest de țigară, scuipând cu dărnicie peste orhillea millefolium. Când văzu atâta batjocură, Domnul Goriț era să leșine.

„Mă, Bădulicescu, dumneata ești tâmpită?!.. Ce cauți dumneata, mă, aci?... Aă?

„Domnule profesor, să vedeți... Păzeam grădina, că este unul la noi în mahala Ionică Brabete și spunea că are să vină să fure tot ce este aci în grădină. Că a auzit el că din plantele astea se fac vopsele și i-a spus mă-sa că vrea să bage în războiu niște pânză înărânzată și că n'are vopsea. Și de-aia, domnule profesor, stau aici și pândesc să nu-i ducă mă-sii vopsea din grădina dumneavoastră.

„Mă, da dece dumneata stai culcat peste indigofera tinctoria?

„Nu stau, domnule profesor, că numai mă pitulasem să nu mă vadă Ionică Brabete... Că mă-sa a băgat în război niște pânză 'nărânzată și spunea să-i aducă vopsea din grădina dumneavoastră...

„Spui minciune, Bădulicescu!

„Zău, domnule profesor... Știe și Ionescu G. Ion din a II-a A.

Câte-odată, zile întregi, Bădulicescu nu mai dădea pela gimnaziu. Mai ales când începea să mijeasă a primăvară. Desmortirea naturii aducea în sufletul băiatului nostalgia maidanelor, a haimanalăcurilor prin împrejurimile înmugurite ale târgului. Domnul Vanghelie Goriț, pornit par'că pe capul lui Bădulicescu, îi controla zilnic prezența la școală. Când după o absență de 2—3 zile revenea la cursuri, domnul Goriț îl cerceta din scurt:

„Pentruce dumneata absentează, Bădulicescu?

„Domnule profesor, mi-a murit tata.

„A murit de tot, mă?

„Da, domnule profesor, a murit de tot!...

Domnul Goriș, avea prea multă omenie ca să mai scurme în sufletul sângereând al elevului, cu întrebări și dojene. Il lăsa deci în pace să-și macine durerea unei asemenea pierderi.

Dar, primăvara ținea mult, pomii înverzeau din ce în ce mai frumos, soarele strălucea mai viu, iar din pământul afânat de nea, ieșiau aburi calzi și ademenitori. Bădulicescu nu era omul care să poată rezista unor asemenea tentații. Și, absentă iarăși...

La înapoere, domnul Goriș, cobia bucuriilor lui, îl întreba vrăjmaș :

„Bădulicescu, de ce dumneata ai absentat din nou ?

„Mi-a murit tata, domnule profesor!...

„A murit de tot, mă?...

„Da, domnule profesor!

„Minte, domnule profesor, că tat-său a mai murit odată.

„Mă, mi-să pare că dumneata spui minciune !?

„Nu, domnule profesor, știe și Ionescu G. Ioan, că ăla de-a murit atunci era tată de-al doilea și ăsta de-a murit acum este tată bun.

Martorii propuși erau întotdeauna dintre cei absenți. Domnul Goriș nu se prea domirea cu una, cu două...

„Cum, mă ; întâi a murit tata al doilea și pe urmă tata întâile ?

Aci recunoștea și Bădulicescu că a cam scrintit-o.

„Păi, de domnule profesor, dacă așa a vrut Dumnezeu !!...

În fața invocării unei voinți atât de înalte, domnul Goriș se lăsa iarăși convins.

„Bine Bădulicescu !...

Incepuse vremea scădatului și Bădulicescu era mai pasionat ca un rățoi după așa ceva. Intra băiatul în apă de cum se lumina de ziuă și ieșia când simțea că a înflămâzât.

„Bădulicescu, de ce ai absentat ?

„Am fost bolnav de meningită, domnule profesor !...

„De ce, mă ?

„De meningită... Mă dureau toate oasele !...

„Asta este minciună !!... Meningită mă, ține trei săptămâni și dumneata ai absentat numai două zile !... Eu am avut mă, meningită... Mie să nu-mi spui minciune !...

„Păi, domnule profesor, eu n'am avut de-aia rea ca dumneavoastră, că mi-a spus doctorul că cine are din aia moare, sau dacă scapă, rămâne tâmpit !...

„Păi, dumneata nu vezi, mă, că eu am scăpat ? Mie îmi spui minciune ?... Bădulicescu, te las repetentă !!...

Și, domnul Vanghelie Goriș, s'a ținut de cuvânt.

Cum târgoveții nu puteau suferi această ofensă, au format o delegație care să ceară ministerului să trimită urgent :

1. O comisiune de examinare a elevului Bădulicescu, în ceia ce privește cunoștințele lui școlare.

2. O comisiune de verificare a condițiilor în care domnul Goriș a înțeles să conducă școala, respectiv pe elevul Bădulicescu.

3. O comisune mixtă de examinare și de verificare, care să judece faptele în ansamblul lor și să spele obrazul terfelit al târgului.

În fond, târgoveții aveau dreptate : lăsarea unui elev repetent, nu putea fi luată decât ca un semn de nemerită inferioritate culturală față de alte târguri la fel. Și rușinea asta n'o puteau înghiți în nici un caz.

Paul Constant.

Tony Bulandra.

Peste câteva zile marele nostru actor Tony Bulandra, își va sărbători și va va fi sărbătorit, pentru împlinirea a treizeci de ani de glorioasă carieră.

Nu va fi o „reprezentare de adio“, și nici un popas vremelnic pentru o nouă orientare. Evenimentului i se va da, fără îndoială, toată importanța meritată; numeroșii admiratori ai neîntrecutului prim amarez, se vor îmbulzi în seara de 1 Februarie ca să mai vadă odată pe enigmaticul marchiz de Priola; cronicarii dramatici vor cerca să înoade firul care leagă organic atâtea și atât de variate creațiuni; publicațiile de „specialitate“ ne vor aduce fotografii noi și amănunte inedite ori picante din viața primului amarez, care a înfruntat cu bărbăție asaltul anilor ce-au trecut.

Ochiul lui Davilla, care nu da greș și nu zăbovea, l'a descoperit pe Tony Bulandra și i-a instruit din capul locului, latura esențială a talentului său complex. Îndrumarea afectuoasă și grija ce i-a purtat Al. Davilla, ne-au dat, în scurt timp pe primul amarez pe care'l visam și care întârzia să se arate.

Dar direcția indicată și imprimată de Davilla, dacă l-a pus în lumină pe Tony Bulandra și i-a dat posibilitatea să recolteze, dela început chiar, succese răsunătoare, i-a ținut în umbră însă și pentru multă vreme, celelalte laturi ale marelui și complexului său talent. Strivit de personalitatea lui Davilla și de biruințele câștigate, Tony Bulandra a stăruit să apară în roluri de prim amarez, iar publicul, în special cel feminin, nu putea vedea pe actorul, a cărui siluetă nu fusese deformată și al cărui glas, cu minunate inflexiuni, se păstra intact, decât tot în roluri de prim amarez. Îndrumarea și sprijinul lui Davilla au fost hotărâtoare pentru cariera artistului Bulandra: l-au pus la timp în valoare și i-au imprimat o anumită linie de mișcare.

Iată însă că Tony Bulandra începe să apară dela un timp, în roluri de factură diversă, adică nu croite pe măsura, și nu urzite din substanța ce părușe proprie talentului său, suficient verificat în direcția puternic imprimată de Davilla.

Roluri grele, complexe în unitatea lor, roluri variate, sunt atacate de Bulandra și succesul este impresionant. Adâncire și înnoire cu fiecă creație.

Incepe să se vadă înfășurit și de cei mai îndărătnici, cât de bogat e în resurse talentul cu care este înzestrat acest actor de rasă. Drumul pe care a apucat și pe care trebuie să stăruiască actorul bucureștean, se datorește la doi factori. Cultura ce și-a agonisit-o pe încetul, frumoasa cultură generală care i-a boltit nebanuite luminișuri și i-a multiplicat puterile, iar de altă parte, sugestiile prețioase ale tovarășei de viață, d-na Sturza-Bulandra, un mare talent susținut și nuanțat de o sensibilitate rafinată și de un prețios bagaj cultural.

Dar rândurile de față, însăilate în pripă, nu au atât de scop să disece un talent și să-i explice evoluția, cât să amintească și să sublinieze un anumit fapt.

Acum câțiva ani, datorită crizei care se dovedea grea și de lungă durată, Timișoara, și odată cu Timișoara, Banatul întreg și ținutul Crișurilor, ar fi putut să facă o admirabilă achiziție: trupa complectă a soților Bulandra.

Ce-ar fi însemnat o activitate larg desfășurată și după un metodic plan cultural-artistic, de către talentele ce alcătuiau formațiunea dela teatrul bucureștean „Regina Maria“ e inutil să mai insist. Astăzi, trupa soților Bulandra luptă eroic, e drept, dar are de luptat cu greutate ce sporesc dela zi la zi, iar exponenții Banatului se mai gândesc încă, — și serios — la o serioasă trupă de teatru, pe care s'o subvenționeze și care să prindă la ei rădăcini temeinice. Alături însă de cei cu grije și pri-

cepere, scot cornițe cei care adulmecă vânatul în dreapta și'n stânga. Gândul cel bun poate fi biruit când te aștepți mai puțin.

Așa stând lucrurile, socot nu lipsit de interes să amintesc unele fapte. Fostul ministru de Culte și Arte, d-nul V. Goldiș, care-a dat dovadă de înțelegere și tragere de inimă, se convinsese de necesitatea unui teatru bănățean și dacă mai rămânea în fruntea departamentului Artelor, cu siguranță că punea bazele naționalului bănățean și poate și a unei formațiuni de operă.

Era în definitiv greu municipiului Timișoara, cu un buget din care se prelinge atât și în atâtea părți, cu un buget care depășea pe cel al Ministerului Muncii, să fi subvenționat cu câteva milioane pe an teatrul național, care era dorit și așteptat de localnici? Modesta subvenție se reducea simțitor deoarece județele și orașele importante din regiune ar fi contribuit la susținerea trupei, iar aceasta ar fi avut obligația — nu-i văd altfel rostul — de-a face mici stagiuni în toate centrele mai de seamă

Anul trecut ca prefect de Caraș, printre alte probleme bănățene, am adus la cunoștința factorilor hotărâtori și pe cea a teatrului pentru Banat și districtele Arad și Bihor — susținut cu mijloace regionale. Dela București mi s'a dat sarcina să lucrez, cum voi crede mai potrivit în direcțiunea aceasta. Făcusem primele tatonări când m'am trezit insistent poftit la Timișoara — la directorat, — pentru grabnica soluționare a problemei teatrului. Spre marea mea surprindere, în fața trimișilor județelor și orașelor importante din regiune, consilierul cultural al Timișoarei — de unde o fi fost ciugulit exemplarul acesta? — în numele și până la sosirea primarului, ne aduce la cunoștință că avem de dezbătut și soluționat problema teatrului maghiar(!). „Culturalul“ de pe malul Begheiului se hotărâse pentru o singură formațiune de trupă maghiară, căreia urma să i se acorde un adevărat monopol pentru întreaga regiune. Am reacționat atunci așa cum trebuia reacționat și am plecat numaidecât la București, pentru îndeplinirea mandatului ce-mi fusese dat de Centru. Dacă nu se făcea schimbarea de regim, am credința fermă că se ajungea în scurt timp și în condițiuni foarte avantajoase, la o bună formațiune de teatru și la un excepțional conducător.

Fiindcă din scrisorile pe care le primesc din Banat, rezultă că oameni de meserie sunt preocupați serios de „chestia teatralistă,“ atrag atenția factorilor ce au cădere și răspundere, că poate e momentul să se trateze cu trupa soților Bulandra. Conducătorii ar fi mulțumiți că scapă în sfârșit de greutatea, șicanele, și curm odată milogeala pentru subvenție, iar ținutul de peste Cerna capătă în sfârșit o formațiune de teatru de mâna întâia. Pe Tony Bulandra îl văd și îl doresc ctitor al teatrului timișorean, iar după doi-trei ani la desțelenire și sămănare pe granița de vest, îl doresc încadrat pentru totdeauna în falanga de talente a naționalului Bucureștean. E instituția pe care trebuie s'o slujească și este talentul care lipsește așezământului de cultură din capitala țării.

Dacă o soluție normală și întregă încă nu se poate da problemei: teatrul Banatului, sarcina de a sluji ținutul de peste Cerna revine tot naționalului craiovean. Formațiunea dela Craiova a dat la Timișoara spectacole bune alături de spectacole ratate. (Cronici făcute din complezență ori după tarif tocmit, nu contează; contează în schimb impresia celor ce au frecventat spectacolele și au priceperea și obiectivitatea de a le cântări). Prin urmare, dacă naționalul craiovean va mai juca la Timișoara, se impune o deosebită grijă la întocmirea repertoriului și o temeinică studiere a pieselor. În al doilea rând, părăsit obiceiul de a juca numai în Timișoara; trebuie făcute stagiuni — după importanța centrelor — în: Orșova, Caransebeș, Lugoj, Oravița, Reșița și Timișoara. Dacă timpul și împrejurările vor îngădui, nu trebuie uitate ori ocolite două orașe însemnate: Aradul și Oradea-Mare.

Ion Dongorozi.

Literatura evadării din actual.¹⁾

Din punctul de vedere al raportului față de lumea și vremea în care trăește, literatura contemporană înregistrează simultan, două direcții opuse, corespunzând celor două eterne structuri ale spiritului uman: dorința, pe deoparte, de a se încadra cu elan și căldură printre formele vieții proaspete, nou., specific colorate, ale actualului cu preocuparea de a-l cuprinde cât mai larg înțelegător, a-l reproduce și transfigura artistic după legile și ritmul propriu al vremii, într'o literatură de agitație, nevrozitate și tremur modern, iar — pe de alta — ca un revers contradictoriu de medalie — fuga în panică aproape, de toate aspectele vertigiului contemporan, într'un suprem gest de tragică plictiseală și cotropitoare nostalgie de alte orizonturi. Scrutate mai adânc cele două atitudini, deși logic opuse, se cheamă totuși reciproc cu puterea întreagă a legii de acțiune și reacțiune ce brăzdează cu aceiași suveranitate câmpurile materiei ca și poenele sufletului.

Trebue observat însă că cea din urmă din aceste perspective — evadarea din actual — este psihologic vorbind, mai mult o înduioșătoare năzuință decât o cale spre amplă și sigură realizare.

Fiindcă încercăm în celula eului individual și social actual, suntem condamnați să ducem, în toate peregrinările noastre către zări proaspete, optica stilului de viață în care fatal trăim.

Evadarea devine, în asemenea condițiuni, numai aproximativă și mărturisește mai ales simptomul coplesirii de prea mult actual.

Ne propunem să însemnăm aci câteva din căile prin care literatura vremii, saturată de stilul contemporan, năzuiește către alte privesți.

Dela început, suntem îndemnați să observăm că, evadările din actual nu se fac numai pe dimensiunea timpului. Literatura nu se refugiază, obligatoriu, numai decât într'o epocă a istoriei, a cărei viață s'o niveleze în contrast sau cel puțin în alt stil decât prezentul.

Este o evadare din actual pe calea spațiului. Artistul fără a sonda aparent un alt moment istoric, se deplasează spațial pe tărâmurile cari — prin anumite fatalități — și-au menținut un aspect, primitiv sau patriarhal ca niște bucăți de vreme suspendate în curgere de un vrăjitor.

Literatura noastră cunoaște o astfel de evadare, pecetluită în multe din cărțile lui Sadoveanu. Cântarea intenționată a sihăstriei, a vieții simple și viguroase ciobănești, pe meleaguri dosite în muntele închis, invadărilor civilizatorii ca în „Baltagul“ de pildă, unde deși acțiunea se desfășoară recent, oamenii sunt rătăcitori fantomatici din vremuri primitive, — alcătuește felul acesta ciudat de evadare, aparent spațial, dar în fond tot temporal. Pe acest drum, se'nșirue și alte manifestări sub semnul general al călătoriilor în țările în care trecutul e încă puternic vorbitor.

1) Din volumul „Aspecte și atitudini ideologice“ sub tipar la „Datina“, T.-Severin.

Referindu-ne numai la noi, ne vin în minte cele două cărți despre Spania și Italia ale lui *M. Ralea* și *I. Petrovici*, constituind ambele evadări către țărâmurile ce stimulează, în modul cel mai viu, lunecarea pe țăărâmurile pitorești ale vremurilor spaniole și italiene. Spania și Italia se pot asemui într'adevăr cu două vaste muzee, cari turbură fermecător posibilitatea de a fi atent numai la aspectele vieții moderne.

Și inregistrăm mai departe ca a doua cale de evadare din actual: *romanul istoric* și *biografia romanțată*, reprezentate ambele și la noi, fie ca realizare, fie ca năzuințe numai, ceea ce pentru punctul de vedere al constatărilor simptomatice e indiferent.

Pentru romanul istoric se citează desigur „*Zodia Cancerului*” cu șirul celorlalte romane istorice, proiectate de Sadoveanu. Și ținem să observăm aci că evocările sadovenesti, au căpătat dela o vreme un caracter de o atât de impresionantă obiectivitate, încât extrem de rar și greu sesizezi că învierea epocilor apuse se face sub bagheta unui mag contemporan. Pare că Sadoveanu a realizat în literatura românească, singurul caz de evadare din actual, călcând aproape legile psihologice. De aci impresia că povestitorul aparține prin atitudini și stil vremii pe care o descrie. E o formă de identificare desăvârșită, semnul cel mai precis al marelui talent epic.

Biografia romanțată e, firește, tot un refugiu ca și romanul istoric, cu deosebirea numai că atenția cercetătorului privește în primul rând portretul moral al scriitorului și apoi mediul social determinant. Evadarea din actual ia — în acest caz — pe lângă transportul într'o altă epocă și aspectul unui refugiu în clima tare a spiritelor mari, mai puține azi — se pare cel puțin — ca odinioară.

Din punctul de vedere al evadării din actual — biografia romanțată realizează dar pe două căi acest scop, ocupând un loc superior romanului istoric.

Și mai cunoaștem încă, în literatura vremii încă un drum de părăsire a vieții actualului: evocarea acelu univers particular, precis distinct, regisat de legi ce-i sunt cu totul proprii, prin care fiecare am trecut minunați de firea spectacolelor ce prezintă: *copilăria*.

Gândul a sburat desigur la scriitorul evocator al copilăriei, Ionel Teodoreanu, el însuși un mare copil ca viață sufletească și ca artă — joc în același timp.

În genere acestea sunt principalele căi de evadare din actual.

Pe drumul spațiului și călătoriei, pe puntea romanului istoric și a biografiei romanțate, pe pajiștile înșorite ale copilăriei, artistul-vremii, copleșit de formele de viață ale prezentului, își caută refugiul în lumi cu un alt stil și pitoresc.

Psihologia, răspunde nevoii simțite de categoria cititorului nostalgic, antirealist și romantic, iar — estetic — își dă puțința unei măestre realizări, gradat mai desăvâșite, întrucât distanța ce se interpune între obiectul contemplat și creator e o condiție a unei mai sigure stăpâniri a materialului artistic.

Al. Dima.

MELANCOLIE

La umbra suferințelor
Odihnă, resemnare,
Păcatele părinților
La umbra suferințelor
Mă 'ndeamnă la iertare...

Pe drumul amintirilor
Doi ochi ca de safir,
Fiorul presimțirilor
Pe drumul amintirilor
N'a prins al vieți-mi fir.

Sub viforul sforțărilor
Speranță și uitare..,
Blestemul ursitorilor
Sub viforul sforțărilor
Îi bine-cuvântare.

Și 'n preajma amurgirilor
Împins de-al meu avânt,
Închin un imn iubirilor
Și'n preajma amurgirilor
Văd clar ceia ce sunt.

La umbra suferințelor
Odihnă, resemnare,
Păcatele părinților
La umbra suferințelor
Mă 'ndeamnă la iertare.

D. Radu Pârvolescu

FÂNTANĂ STEARPĂ.

În nesfârșiri de drumuri, cu lung convoi de care,
Îmi port toiagul gârbov de grele ispășiri,
Pe mâini am pulberi negre și 'n suflet năluciri,
Mă duc spre apa sfântă, isvor de vindecare.

Cu buzele crăpate de arșița din mine,
Cerșesc la oameni mila, ca să mă sue 'n care,
Iar râsetul și biciul, în împletiri haine,
Plesnesc cu vergi de sânge pe biata mea spinare.

Ah, iată cotitura ! Calvarul s'a sfârșit...
Dar, nu. Fântâna-i moartă și eu am împietrit...
Noroi și cor de broaște... Atât m'au așteptat.
Un țipăt... Fac o cruce. Fântâna a secat.

Nicolae Blarambergh.

Reflexe de vitrină literară.

Reflexele acestea formează retrospectiva fragmentată a unui an literar, obez de ingurcitatea atâtor opere anoste cu certificat de paupertate pentru idei noi, dar muieresc de locvace întru lansarea de ineptii.

Ineditul savuros s'a produs sporadic și dureros de izolat. Fericită constatarea că lumina se difuza cu nuanțe nebănuite din surse, care însemnau surprize.

Mențiuni speciale pentru G. Călinescu și Ionel Teodoreanu, primul, autor al justei „*vieți a lui Mihail Eminescu*“, traectorie care a lăsat praf de infimi și infiniți eminescologi, pudrând cu umbră pe toți biografiile încadrați trecutului; secundul, sem-natarul acelei „*Fete din Zlataust*“ cu temă dificil abordabilă de mulți iconoclaștii ai genului, inegalabil însă prezentată de el, cu broderii stilistice în dimensiuni strict proporționale.

În vremea aceasta, plictisul prindea ființa din uniformul condeiu al lui Sado-veanu, îmbinat cu efemerul umor al lui Braniște, Cezar Petrescu și cu prolixul lui Dragoș Protopopescu.

„Nunta Domniței Ruxanda“ și „Uvar“ sunt notele aceluiași motiv prost sol-fegiat de vocea unui „tenorino“, benevol și personal idiotizat, printr'o absurdă și de-magocic-artistică repetiție.

D-l Sadoveanu este un Pantagruel al literaturii, fie ca substanță materială a operei, fie în sensul unui număr de fișe de bibliotecă, deținute exclusiv.

D. Teodorescu Braniște s'a descoperit romancier de când „Adevărul“ și „Dimineața“ fac oficii de trambulină a cărții. Într'adevăr e lipsită de orgoliu titulatura de gazetar; cu totul altceva — spune aceea de „literat“. Și D-l Braniște a voit să fie; și-a prins poza în gazete, a alambicat unele aprecieri ale acoliților și le-a înfă-țișat ca un motto, ca o cartă de vizită cititorului mirat și prost.

„Fundătura Cimitirului Nr. 13“ e o „prețioasă“ ideologică, prin nota ei de fantastic forțat și de mahalagism „sui-generis“.

„Domnul Negoită“ sau „Individul împotriva Statului“, intermediar între „Vam-pirul din Corsica“ și „Baedekerul excursionistului: ocazie rară așa dar pentru goana timpului. Dorința autorului credem a fi fost alta.

D. Cezar Petrescu, romancierul-recordman al „faptelor diverse“ l-a surmontat pe D-l Braniște. D-sa a simțit laurii apogeului . . . degringoladei cu „Plecat fără adresă“ și în deosebi cu renumitul „Kremlin“. Abilitat cu facultăți de crustaceu, se pare că ar dori o primenire în „Nepoata Hatmanului Toma.“

D-sa e un negustor cu dughiană căutată azi, dar cu polițele protestate mâine.

D-l Dragomirescu are un „Copil cu trei degete de aur“. I l-am fi dorit din flori; e legitim și poartă marca tuturor „capodoperilor“ trecute. Lectură providențială pentru moașele sătești.

Nu tot așa e „Bizu“ al d-lui Lovinescu. De o nobleță și o bogăție verbală caracteristică, nu se impune ca roman, dar trece drept una din cărțile adevărat bune. „Bizu“ este un fenomen, al cărui aur nu străluce în oja depe cele „3 degete“ ci în slova creatorului său.

Și pentru că amintim o valoroasă apariție, înscriem în această linie de de-zordonată ordine, cărți voit uitate de criticii oficiali, ignorate cu } o preștiință de ca-botini; „*Asfințit de oameni*“ al lui Ludovic Dauș și recentul volum al lui Dessila „*Noroiu*“, ultima însă cu reticența unui romantism vomitant.

Mirosind a literă proaspătă, ne-au parvenit deasemeni „Iarmarocul metehnelor“ de Dragoș Protopopescu, pagini de reale calitate, dar sucite ca un iarmaroc, pline de noutatea că autorul ei știe englezește. (Găsiți aci și un indicator al amicilor D. Protopopescu).

„Doamna Casanova“ e o pitigrilească pastişare, cu maxime provocate dificil, cu ricină dozată puternic și cu o declanșare de situațiuni false.

O notă de veselă reconfortare ne-au oferit „Micile satisfacții“ ale lui Al. O. Teodoreanu și tangențial „Celula Nr. 13“ a lui Mircea Damian. Pe primul l-am dori mai puțin caragelesc, după cum lui Damian i-am prefera opere mai puțin . . . accidentate și ton cu absență de funambulesc.

Hortensia Papadat Bengescu e un nume cu literatură de castă, cu Don-Juani „în eternitate“ cu nobleță incestuoasă și senzualitatea senilă. „Drum ascuns“ ilustrează atributele.

Rămâne premiul național, care ne-a oferit varietatea prodigiosului său talent de scrib în „Kimonoul instelat“ pildă a idiosincraziei simțului selectiv oficial — (Dovadă că primează încă dezideratul lui Heliade: „Scrieți băeți“ !)

Sfârșim cu numele unor debutanți: Fântăneru („Interior“) și Virgil Gheorghiu: („Febre“). Primul, lansat cu surle și trâmbițe, s'a ivit ridicol cu introspecțiuni voit bolnave, într'un jurnal intim, lipsit de seriozitate și interes, câmp de zarzavaturi inunodate. Al doilea, e un nume care trebuie cercetat și al cărui loc ar trebui neprecupețit fixat, undeva sus, în templul muzelor. E un incorigibil poet!

Mihai Florida.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SCRISOARE

Prietenă,
Aș vrea să scriu acum o cantilenă
Asemenea cu floarea de cais,
Ceva din vraja primăverii albe
Un cântec, o poveste sau un vis..

Se scutură 'n amurg mătasa serii
Și vântul plânge singur prin cătine;
Trosnesc în sobă vreascurile ude
Și cântă amintirile în mine.

Ce 'mbietor se joacă acum lumina
Pe cadrele 'nvechitelor portrete!
Deafară fulgii dau să intre'n casă
Iar ornicul descântă în perete.

Prietenă,
In seara asta umedă de iarnă,
Mi-e sufletul atâta primăvară
Că nu mai știu, a nins prea mult sub
[streășini,
Ori toți caișii au înflorit afară..

George Fonea.

Inevitabilul dezacord*)

Nici n'are să-ți treacă prin minte cum și în ce fel am adunat mai alaltăeri o grămejoară de gologani. Te-ai cruci dacă ți-aș spune. Cu talentele mele, domnule!...

Am adus-o bine din condei la „gazetă“. Apare aici, de cât-va timp, foaia „Tineretul muncitoresc“. Aflându-se în plină nevroză electorală, conducerea social-democraților a catadixit să fie tămâiat, pe nesfârșite coloane, boerul Angheluță, șeful buhăvit de parazitism și vanitate politică, matahala gelatinoasă, butoiul cu osânză, namila cu ochii apătoși, cu creerul anemic și frivol, cu centrii nervoși domiciliați în regiunea abdomenului.

Trebuia ca „șeful“ să fie arătat panoramic marelui public, în special maselor proletare de la țară, ca un martir al ideilor de stânga, ca o victimă a cioicismului uzurpator, ca un erou epocal al clasei rurale, pentru că s'a lăsat, în alegerile teroriste de acum doi ani, palmuit pe-amândoi obraji, scuipat și însângerat de agenții partidului liberal, numai și numai spre triumful democrației române.

Loteria destinului mi-a sorocit mie biletul cu număr câștigător. Din considerații de înaltă strategie alimentară, conducerea clubului, cu gândul permanent ațintit la pântecul rubicondului Angheluță, a hotărât să mi se încredințeze mie, de astădată, cădelnița presei demagogice. L'am tămâiat, l'am afumat, pe conu Angheluță, i-am urticat buclele inerte ale feței cu floricelele stilului ocazional și l'am zugrăvit pe nerodul ăsta solemn ca pe un profet, menit să vindece relele unui veac de criminală erezie capitalistă.

L'am înfățișat în câteva articole bombastice ca pe cel mai vajnic apărător al revendicărilor muncitorești, ca pe unicul chezaș al biruinței, în care trebuie să nădăjduiască toată sărăcimea satelor, toți opincarii cătunelor, toți acei dorobanți ai neamului, cari au desrobit Ardealul și s'au întors, din umbra mistică a tranșeelor, la vetrele lor scumpe, pentru a flămânzi... patriotic.

Acesta este mântuitorul cauzei voastre! — conchideam eu patetic, lăsând să curgă din sfârțul peniței mele, secreția neagră a ipocriziei retorice. Acesta este omul care ne lipsea. Nu mai putem îngădui celor puțini, celor bogăți, de a stăpâni, prin silnicia legilor artificiale, pe cei mulți, sărmani și slabi. Nu mai putem răbda ca acei cari, descotorisindu-se de grija naturală a muncii, s'au lipit ca niște cataplasme la încheetura organismelor de Stat, să sfeterisească rodul trudei altora. Nu mai putem pleca ceafa dinaintea jugului, pe care ni-l întinde absolutismul administrativ și nu mai putem admite ca pielea noastră să fie tăbăcită după gustul pervertit al unor nevrednici exploatatori politici. Din acest punct de vedere domnul Angheluță, este stegarul aspirațiilor noastre de eliberare, este simbolul echității sociale și îndrumătorul spre mai bine al generațiilor. Onoare nouă, onoare județului, onoare țării!...

Condeiful se întrecuse pe sine. Invederam însușiri de pamfletar. Ziaristica mă promovase rapid. Norocul îmi surădea pentru prima oară, cu sinceritate.

*) Fragment din romanul „Condăcar de lume nouă“ ce va apare.

Din prudență, iscălisem articolul cu pseudonimul : *Plebeul*. Mi-am încasat onorariul și mi-am asigurat, astfel, biletul de tren pentru București, plus câte-va zile de întreținere boemă. Trăiască nația Anghelușilor, a burtă-verzilor șnapani! Condoleanțele mele birnicilor români !...

Beat de emoția succesului, mergeam clătînându-mă pe străduța pașnică, ce duce spre grădinața, zisă a Rozelor. Trebuia să-mi iau rămas bun de la simpaticul doctor Tănăsuică. Ii fusesem, nu de mult, client. Mă ciocănisem, mă pipăisem și mă cercetase, cu oarecari manevre digitale, până în părțile cele mai delicate, mai dificile, în profunzimile pudice, neatinse de aripile solare. Mă consolase în restriștile mele malade, mă cârpise cu abilități dermatice, mă chituisem, mă irigase, mă reparase cu eleganțe clinice de mic, dar autentic, Esculap. Ii eram cordial recunoscător. N'ăș fi putut să mă despart de el fără a-i strânge mâna, — mâna aceia miraculoasă, datorită căreia fusesem repus în funcțiuni ultra sensibile și redat circulației.

A știut, săracul, să-mi pue pe roate sănătatea și să-mi galvanizeze, savant, șurubăria mușcată de rugină, tocmai în clipa decisivă când eram riguros ținut să-mi trec examenul de capacitate, într'un varieteu, pe genunchii elastici ai unei dansatoare spaniole, cu ochii aburiți de alcoolul nocturn și cu pulpele în transă.

Mergeam așa dar voios, spre cabinetul maestrului Tănăsuică, sorbind în adâncul plămânilor mirosul tulburător al salcânilor înfloriți. Insera....

Braț la braț, șoptindu-și tainic, înamorații distilau zgura timpului în ritm și pas de menuet, îndreptându-se perechi-perechi spre boschetele cu atracții somnambulice.

Asfințitul, din ce în ce mai vioriu, dădea peisajului tonuri grave de farmec, de lirism pictural. La o cotitură, pe neașteptate, ca un spectru noroios al trotuarului, îmi apare Violeta. O văd însoțită de un nobil scăpătat, cu figură de moșneguț romanțios, fardat teatral.

Disprețuitor, întorc capul și iuțesc gleznele. Vedenia mă înfioroase, îmi răscolise toate fibrele. Simții în piept ceva ca trosnetul întomnat al unei crengi uscate.

Salcâmii nu-și mai dăruiră parfumul. Amurgul se așternu peste tot în falduri mohorâte. Un miros acru de vin desfundat, de fum înăclăit, de viciu fermentând în cabaret, mă isbi cu putere. O boare de timpuri în hădă măcinare, de sgârçiuiri și membre în paroxismul rutului, de cărnuri proxenetice acuplate, mă învălui din creștet până în vârful degetelor. Privirea, până aci fermă și orgolioasă, mi se împănjeni toxic.

Dalele trotuarului răsunau trist, scânciau sub scăpărarea călcăelor mele amar-nic zorite.

Mai aveam câți-va metri până la poarta doctorului. Inima îmi bătea ca înebunită. I se rupsesse desigur, unul din rezorturi. Când s'ajung, mă sfâșie din urmă un strigăt, smuls cu ample rădăcini din suflet.

Violeta, înfrântă de nepăsarea mea, dezolată, se târâse ca o păsăruie rănită, gemând :

— Dorel, micule drag, ce-i cu tine? Stai puțin, te rog. Vreau să-ți vorbesc, dragule. Glasul ei de Magdalenă pocăită, avea accente duioase. Genele i se umeziră impresionant. Buzele de un roșu strident se agitară sub furtuna reproșurilor, febril articulate. Apoi mâinile ei cuprinseră pe ale mele într'o efuziune calorică.

Tăcerea, însă, de ghiață, se așeză stavilă între noi. Clipe cu eternități de neant frigorifer trecură... Sparg deodată sloiul și întreb, mărâind printre dinți :

— Ce mai poțestești acum cucoană? Va să zică umbli cu craii pe stradă fără nici-o jenă... Bine că nu-ți sumeți jupoanele peste umeri, să devii mai interesantă.

— Dorel, dragă — răspunde ea — tu ești de vină. M'ai uitat, m'ai părăsit. Hai, vino cu mine să-ți explic, să ne înțelegem. Vei constata că n'ai nici-un pic de dreptate, parol.

Cedai rugămintilor și consimții să plecăm spre grădinața Rozelor cu atâtea evocări pasionale. Amânai pe-a doua zi vizita de politeță pe care doriaam s'o fac marelui clinician, Tănăsuică. Ne strecurarăm pe sub boltiturilor platanilor și poposirăm pe o bancă ruinită, cu speteaza scrijilată de inscripții lesbiene.

Prin fereastra unui edificiu burghez, din apropiere, veneau rezonanțele unei elegii cu stranii suișuri și lunecări languroase de arcuș.

Imi aprinsei țigara. Pufăii de câteva ori important, grav, pro'ocular. Violeta, cu capul docil inclinat pe umărul meu, înșira fraze de tânguire, de regret, de voluptăți nostalgice.

La un moment dat isbucni:

— Fato, nu-mi mai placi. S'a isprăvit. Nu te mai iubesc. Am pus cruce amorului nostru. Zilele astea am să plec definitiv, pentru totdeauna. Să nu-ți inchipui că glumesc.

Ca trezită dintr'un vis urât, partenera mea mă șfichiui intempestiv cu bicele de foc ale ochilor:

— Cum s'a isprăvit? Cum să pleci, Dorel? Pe mine cui mă lași?

— Ei, asta e. Te las, fetico, celor cu care îți irosești nopțile și îți distrami tinerețea. Te las amanților tăi, — îi ripostez arogant. De unde luxul ăsta pe tine? De unde mătasurile și bijuteriile astea toate? Dela mine? Spune!

— Din micile mele economii...

— Din micile-ți economii? Dar bine, leafa ta modestă deabia acoperă cheltuelile unui trai simplu, elementar. Și eu am fost slujbaș. Am câștigat mai mult decât tine și, totuși, nu mi-am putut plomba două măsele, pe când tu te'nvelești toată în aur și pietre scumpe și te răsfeți într'un belșug suspect, imoral. Ce-ți toca adineauri la urechi ramolitul acela pomădat caraghios? Puneați la cale, probabil, o mârșevie, Vă preocupăteți. Nu vă ajungeați din preț. Fugi, mi-e scârbă. Lasă-mă.

Ești gelos, răspunde ea. Șarpele te-a mușcat din plin. Asta-i tot. Ești gelos. Dorel, micule drag. Dar n'ai dreptate, pentru că sunt cinstită, sunt fată cuminte.

— Tu cinstită, tu cuminte? Haidade, mă faci să râd cu hohote.

— Dragul meu, nu mă ură. Nu merit disprețul tău. Eu vreau să rămân în inima ta aceiași Violetă dulce.

— Dulce al dracului.

— Așa cum ți-am fost până acum. Alungă bănuelile. Iubește-mă ca și altă dată. Sunt a ta, numai a ta. Fără tine, viața mi-ar părea un iad. Parol. Să ne împăcăm, Dorel. Nu te mai gândi la plecare. Rămâi aci cu mine. Vei găsi un servici. Vom fi împreună, vom fi fericiți. Rămâi, nu-i așa? Zi: da! Zi că rămâi.

Brațul decoltat al Violetei mă înlănțui aromitor. Cuvintele ei vibrau melopeic. Tăcui cucerit de tristețea nopții. Acordurile viorii muriseră odată cu lunara intruchipare a lui Massenet. Câteva geamuri se luminau sub fosforescența opalină a becurilor. Amintirile prinseră a pelerina, cu retrospectivă pietate, spre toamnele copilăriei. Icoanele de sedef ale trecutului, cu surășul lor lilial mă înduioșară.

Mă revăzui într'un timp rătăcind pe ulițele târgului natal, în ploaia de raze crepusculare, ascultând plânsul fragil al caterincilor și contemplând căderea foilor, prematur gălbejite, din salcâmi.

Violeta somnola, ca o plantă moleșită lângă un țărm exotic, pe umărul meu. Tușii cu zgomot, ca s'o învioresc, și aprinsei mecanic o nouă țigară.

— Să mergem, Violeto. E târziu, e noapte. Tu ești fată cinstită, cuminte. Ce o să zică lumea de tine?

În loc de răspuns, Violeta mă cuprinse lasciv de mijloc, se încordă cât putu sub dogoarea unui fluid secret, gemu ca o vițelușă înjunghiată și își lipi gura tropicală senzuală, cu buzele răsfărânte, de bărbia mea, proaspăt rasă.

Încercai s'o îndepărtez. Fu imposibil. Brațele ei mă strângeau cu sadisme inedite. Mă simții mușcat. Corpul îi tremura cu o ritmică savoare.

Înțelesei actul, în toată turpitudinea lui.

Un suspin, ca o mișcare reflexă a demonului sexual, se prelungi materializat.

Urmă epilogul: visul surescitării se stinse, glandele ventuzei se desfăcură leneș. dorința se desarticulă, instinctul se deslipi de priză.

Violeta era acum în picioare. Își acoperi, o clipă, ochii cu mâinile, ca să întunece vizualitatea unei remușcări probabile. Pieptenul, încrustat cu mărgăritare îi căzu. Părul i se risipi bogat pe umeri, ca o cascadă. Mă privi adânc, scormonitor, cu o mânie cochetă, venită din subconștientul insondabil, din genunea ebrietărei sale senzualități. Mă privi și râse. Un râset sonorizat prelung, ciudat, absurd.

O mustrai:

— Fată cuminte ești tu, Violeto? Ce sunt accesele astea pe tine? Și ce înseamnă, după una și alta, râsul ăsta antipatic?

Nu-mi răspunse. Își scoase din poșetă pufulețul de pudră, se examinează artistic în oglindă, își reconstituie fardul cu îndemânări profesionale, redete buzelor frăgezimea cu ajutorul rujului, se parfumă și apoi, cu o mină de bună, de perfectă dispoziție sufletească, îmi zâmbi perfid, insinuant:

— Domnul meu, să mergem, te rog. Adevărat, e târziu, e noapte. Lumea o să creadă cine știe ce bazaconii. Dar, oferă-mi brațul, domnule. Fii politicos...

Ne-am îndreptat spre casă. Am condus-o decent, ca un cavaler bine crescut. Ne-am despărțit cu făgăduiala întâlnirii pe-a doua zi.

Asta era numai o repetiție, un început pantomimic pentru marea bătălie venetică, ce se anunța. Violeta avea de gând s'o facă lată.

Trebuia să-i fiu pe plac. Mă solicita pentru ora 9 seara. Plănuise să ne tăvălim orgiac în alcovul unei prietene. Prietena, tot o dactilografă, urma să se culce la un prieten, iar eu cu Violeta, ca niște nedesmințiți și vechi amatori de senzații eftine, urma să ne facem de cap toată nopticica, în toate chipurile, cât ne-or ține curelele.

Când am ajuns la locuința mea, m'am uitat instinctiv într'un ciob de sticlă. Vai eram tatuat!...

Mi-am fricționat bărbia cu colonie, ca să șterg stigmatele dinților, cu cari Violeta, zguduită de un penibil capriciu mamifer, mă perforase, și mi-am așternut de culcare. Până s'adorm, cred că am afurisit-o de o mie de ori pe zgripturoaica asta neobrăzată, care face pe cinstită, pe amoretă, și e în stare să muște din bărbie ca dintr'un rasol.

E teribilă, măi nene Mandreo, muerușca asta, cu bățelile și poftetele ei nemai auzite! Azi te înșfacă de bărbie, mâine-poimâine cine știe de ce mutilări secrete e capabilă. Ei, dar lasă pe mine. O să-i fac într'o zi o boiangerie pela nas, de n'o să mă uite toată viața.

Ce, n'am motiv, nene Mandreo? N'am motiv să fiu indignat pe pațachinele

astea, cari cășună noaptea ca ploșnițele în carnea omului și îl storc, și îl sug, de vai de mămulica lui. În crăpatul zorilor îl vezi galben ca o lămâie, iar pe alocurea vânat ca o prună.

Ce amor, ce sărutări și șoapte dulci, nene Mandreo?! Fleacuri. Absolut, fleacuri. Femeia e vampir, domnule. Auzi dumneata să te sgârie, să te muște, să te sângereze, să te sugă. . . . Dece domnule? Pentru ce, domnule? Atunci care e rostul nostru, frățioare?

A, cățele afurisite, ce faceți pe amorezatele! Crezi tu, Violeto, c'ai să mă mai prinzi vreodată'n capcană? Nu, drăguțo, nu. Adio pentru totdeauna. Bărbia mea nu e rasol, drăguțo. Te-ai înșelat, puiule.

Nu-i așa că am dreptate, nene Mandreo, spune dumneata!

Eugen Constant.

INVOCĂȚIE EBRIETARĂ.

*Vino, pui, cu moț de curcă și cu trup de femeiușcă,
Țiu monezi de-argint în palmă; vino, ciugule și mușcă!
Umple-ți gusa cu grăunțe, ciocul dă-mi-l să ți-l sorb,
Vom ierna 'ntrun cuib leprotic, înfrății de-acelaș morb.*

*De vom năpârli la vară, 'ți vei da aer de cochetă,
Sângele-ți va curge 'n vine cu 'nfloriri de spirochetă;
Vidu! coapselor mobile iar va sta desferecat, —
Ți-l va'năbuși 'n săruturi vre-un poet alienat.*

*Te vei tolăni, fetico, printre perne cu dantele,
Se va rânduî pe pieptu-ți, cu bārbia 'ntre mamele,
Tineretul beat de forța și elanul muscular
Va veghea, înfipt la poartă, vechiul roșu lampadar.*

*Vei dormi căzută 'n transă, cu instinctele răscopte...
Te vor răsuci strigoii pe divan întreaga noapte,
Iar în preajmă-ți, pe covoare, 'n zori de zi de-o fi să calc,
Chipul tău îmi va surâde cu palori de catafalc.*

*Vino, pui, cu moțul umed și cu pene mozolite,
Cuibul dragostei ne-așteaptă, plin cu pene mucezite!
Va cobî din turla neagră cânt de buhă, solitar,
Tu-mi vei ciuguli din palmă bobul ultim monetar.*

Eugen Constant.

Panorame de atracții.

Teatrul Național din Craiova: Marșul Nupțial de Henry Bataille.

Pe una din eșarfele cinematografelor locale, a rulat cu o caligrafie artistică într'un ritm alert și simplu, comedia galică „Tu seras duchesse“ cu Gravet.

O întârziere de mai multe anotimpuri suprapuse dela apariție, n'a răușit se decoreze farmecul unui rondel cinefil, compus fără prezumții pe motive elementare, cu accente hilare de discrete nuanțe.

Grația, simplitatea, măsura — toate erau ordonate propriu, pe motive juste.

Ademenit naiv de astfel de delectări atât de proporționate echilibrate și în care bunul simț scuză totdeauna o fantezie contagioasă și cu antren insinuant — o curioasă ambiție cetățenească și municipală, aceia de a-mi înădi copios câteva momente în supliment în teatrul urbiei — m'a cuprins febril și periculos ca o pasiune de rușine a unui sexagenar în declin.

Altădată silabisisem, într'un orășel de dune și salcâmi sorcoviți de vânturi ude, într'o sală cu ornamentații de foite culorate și asistență de ambigenă considerație, câteva cuvinte înodate, de sentimentală amabilitate pentru directorul întreprinderii în turneul de încasarea adorației.

Existența unui scrib, incertă și oarecum serafică, pe foișorul unui teatru provincial, dominat succesiv și automat până la el de toate delegațiile breslelor cu hram și interese foarte fecale, era preludiul unui anunț de puritate artistică sau garantarea aspirațiilor cele mai candid.

Circula un presentiment mărunț, ocult, înodat ca un crețar de valoare normală, că un teatru provincial va înceta mai întâi de a deveni o sărărie de plăceri incestuoase pentru infelicele sultan al întreprinderii afrodisiace, și că spectacolele de arest pe care și le îngăduia cu plictisită indulgență se vor încheia altfel decât cu „Florin și Florica“ sau Mselle Nitouche cu un comic gras care râde de efect.

O mândrie elementară impunea intenții nedesbătute: eliberarea acestui teatru de sub auspiciul suburbiei și folosința sa numai pentru spectacole de valoare distilată.

O dezamăgire naivă, ca un regret subțire de picătură de apă prelinsă pe geam, este, însă lectura imprudentă a repertoriului cu reverii teatrale. Bataille a înduișat cu larmoianțele patetice și mișcătoare ca durerile de gravidă în impas anevoios, o serie de baritoni ratați ca baronii operetelor maghiare și fiice văduve din bunele familii isbite anticipat de nenorociri.

Piese sale au farmecul imaginilor de îngeri de pension plisați în cărțile de știință numerică, al primei „Ave Maria“, spusă cu un deget nesigur pe clapele colorate ale unui pian ancestral, cu sonoritate religioasă de cea mai înțepătoare și astringentă eylvie sau al confesiunilor importante și sfâșietoare de văduvă prin deces care enunmără aritmetic, pe degete, toate virtuțile erotice separate ale soților dispăruți.

Răpită, ireparabil, de un pianist rural din sânul câmpeneștei sale familii, complicata eroină, fire simțită, și cu educație sedusă în preludiu numai, de un exersat fante

devenit prin sincopă și în urma unei aspre dojeni corect și duios, atentează la firul proprii sale vieți, din motive de incompatibilitate, lăsând neconsolați: o mamă, mai mulți soți în devenire și ³/₄ spectatori searali.

Sensul de eroism alpestru, deosebit pe muchii și piscuri psihice în dramele dure, uscate, aspre și sure ca o legendă stranie și orgolioasă cu Vikingii, cu flori de umbră și tristeți încuiate sfărâmat și sec; sau sensul desbătut efemer, suav ca o rugă de câmp, dincolo de seară, străin, ceva din țipătul secund a lui Peer-Gynt și din renunțarea dureroasă și austeră totdeauna cuprinsă în motivele scandinavului inuman (Ibsen) — acest sens epopeic și curios ca o baladă din Nord, lipit impropriu pe hectarele lirice ale pieselor lui Bataille, are o aparență de prostituată, de diluată, de prezumțioasă și impromptă și naivă balivernă. Argumentul superb că el a făcut deliciul fetelor scuzate de vârste, care lucrează macaturi în culori și romburi simetric deranjate pe cuprins, al bărbaților de metal cariat, cocheți și împodobiți cu cotleți austro-ungari și cu ocupații foarte serios industriale, și a unei întregi generații, venerabilă ca moaștele Sfântului Grigorie Decapoliptul, asasinat în condiții foarte onorabile — este un argument simplu de mic alvițar care explică cu inteligență și delir savoarea lichidelor balcanice, avantajate în surplus printr'o acrobatică și distinsă pitrocire la variate înălțimi și care în pauzele profesionale se cultivă cu Vieți de Sfinți și istorii princiare.

Pe foisorul unui teatru cetățenesc stă un scrib încântat de propriile sale farmece și specialitate, ca o baiaderă albaneză reumatică și cu ambiții fataliste.

E curios însă cum prezicătoarele de talent, ilustrate prin cotidiane, nu i-au indicat încă scăzutei și sincopatei sale retine câteva nume proprii de un autentic mai exact: Guitry, Achard, Amiel, Lennormand, Cehov, Glasvorty, Kaiser, etc., cari probabil ar fi salvat mai onest o pretențiune personală.

Și totuși acest „Marș nupțial“ cu muzică de cameră și balet conjugal, reprezentat de un corp selecționat, are savoarea alegorică a unei mascarade de grădină cu atracții. Patronul a dovedit un humor satanic și curios în repartiții.

Sub auspiciul generoasei sale indicații, s'au ordonat cuvincios și f. măsurat o doamnă cu cercane, cu nume de știr, distinsă în compunere ca o maioneză de birt, un pianist liric care din greșală și sintetic s'ar fi putut numii Căcă, o sentimentală dezamăgită ca un solfegiu militar, o mamă catastrofal de lată, torențială și înecată în sămburii imprecățiilor domestice, mai mulți domni bine, cu dureri mereu veziculare și educație aleasă și el, vampirul cu monoclu, fermecător ca o serenadă de mâțe enervate, insinuant ca accentele modulate pe un sacâz vienez, cu eleganța sa grandioasă de înduminecat cârn, mereu demonic, mereu siamez ca un mister elegiac și mai pe urmă, flasc, flasc și lacrimogen ca o deziluzie de rigoare.

Un ansamblu de o compunere atât de variată veselie, abea a mai permis D-nei Benescu câteva momente de tandre exactitudini, pure ca monosilabele păsărilor de apă, stranii ca presimțirile reci. În atitudinea sa de seniorie medievală, ca o infantă de un farmec trist — este o distincție de tuberoză serală cu umbre clătinate peste ape. O linie răsucită ca un gât de lebădă albă, câteva gesturi ofilit uitate, o reverie vagă ca petalele brumate și o discreție simplă și normală a transformat o clipă numai ilaritatea carnavalescă a unui spectacol incomod și periclitant într'o subiectivă nostalgie elegiacă.

Și pe foisorul unui teatru cetățenesc, stă cu opulență și sublimă voluptate, un scrib bulevardier convulsionat de propriile sale vicii și specialitate ca o baiaderă albaneză reumatică și cu ambițiuni absurd fataliste.

Tiberiu Iliescu.

Incrustări în rama bibliotecii.

4 VOLUME DE EPIGRAME de: *A. C. Calotescu-Neicu, N. Crevedia, G. St. Cazacu (Ad. memorian : epigrame și epitafe) ; I. Ionescu-Quintus.*

Ne găsim fără îndoială, în fața unei ingrate și dificile specii. Ingrată pentrucă nu aduce — decât foarte rar — glorie și niciodată bani. Răposatul epigramist Giordano declară, într'o prefață, că scrierile sale se desfac... pentrucă's prost broșate, iar reeditarea lor nu trebuie pusă în legătură decât cu ocupațiunea II-a, a autorului, aceia de tipograf. Dificilă e astăzi această specie, pentru că își are mereu aripile paralizate de atâția necruțători inamici în fruntea căroră trebuiau puse: greutatea de a fi spiritual, calembourul, gluma de interes restrâns, — în fine greutatea de a fi lapidar și concentrat fără să cazi în lipsa de claritate. Citesc unele dintre ultimele producțiuni de acest soi și mă gândesc cu câtă dreptate spunea Caragiale, în „Moftul român“, acum vre-o 30 de ani :

Toate se pot face ca de meserie,
Afară de spirit...

Spiritul trebuie să fie spontan, nou și universal. Posibilitatea de a-l crea nu poate fi pusă în legătură — în niciun caz — cu voința și refuză să fie ecoul înăbușit al unei actualități prea efitine. Iată de ce faptul de a avea — printre noi — încă epigramaști, constituie un puternic motiv de bucurie, de mândrie națională. Firește că acest sentiment e cu atât mai complet, cu cât și epigramele sunt mai reușite, mai apropiate de adevărul estetic. Iată de ce nu putem decât regreta faptul că nici d-l *A. C. Calotescu-Neicu*, nici d-l *Crevedia*, nici d-l *Cazacu*, nu ne-au putut procura emoțiunea unei adevărate desfătări spirituale — cu toate nobilele sforțări cu care și unul și altul și al III-lea dau dovadă.

Totuși o erarhizare poate fi încercată în dezavantajul d-lui *Neicu* care, într'un elegant volum, editat de „Cartea Românească“ pe 132 pagini, nu ne dă decât 2—3 catrene ceva mai izbutite, fără să fie și acestea totdeauna inedite (pag. 13, 63) sau perfecte ca formă (35, 47). Singura care merită să fie citată e aceia dela pag. 17 dedicată d-lui *I. Minulescu*, autorul volumului „Cetiți-le noaptea“

*Ai zis : Cetiți-le doar noaptea,
Dar cetitorii, buni, n'au vrut.
Ei le-au cetit și zi și noapte
Și tot nimic n'au priceput.*

Cu amărăciune mă gândesc: fac aceste 4 versuri osteneala unui volum editat de C. R., pe hârtie velină și supravvalorificat la 60 de lei?

Cu al doilea volum, tipărit ceva mai puțin estetic, dar ilustrat din belșug cu clișee și caricaturi adunate, la întâmplare, de prin sertarele „Vieții literare“, lucrurile ar părea că stau ceva mai bine — deși și acestea sunt atât de solid legate de o

realitate trecătoare. Găsim în el — mai cu seamă spirite de cafenea care pot încanta anumite cercuri, în anumite timpuri și, foarte rar, ceva mai mult. Din nefericire, epigramele d-lui *Crevedia* mai pățimesc de un cusur: adesea dau pe față un vinovat spirit de găscă, un început de răutate excesivă, față de unii scriitori, de bunătațe calculată față de alții — care nu numai că le scoate din literatură, dar le face deadreptul dezagreabile chiar pentru cel mai puțin versat dintre cetitori. Sunt retușările prietenești ale unuia care a așteptat — cu nerăbdare volumul de față, nebănuind că între copertele-i portocalii se mai ascunde o... deziluzie literară. Aceasta nu însemnează totuși, că nu-i găsim nici-o valoare. Cuprinzând destule catrene, isbutite, el dă pe față pe încă unul dintre viitorii ironiști, atât de puțini în literatura noastră. Așteptăm dela d-l *Crevedia* un al doilea volum, în alcătuirea căruia însă l'am ruga să nu se mai lase amăgit de glasurile de sirenă ale străzii. În acesta ar avea loc și cele câteva (mult 10) epigrame decisive ale celui de față, din care cităm cu convingerea că facem un serviciu autorului:

Eroului necunoscut.

*Văzând atâția oameni, noui,
Cum se proclamă mari, eroi,
Sărman viteaz, mai bine-ai vrut
Ca să rămâi necunoscut.*

Celor dela „Sburătorul“

*De-amicii dela „Sburătorul“ —
Deși durerea mi-e adâncă:
O spun și eu, ca și poporul:*

„Nu tot ce zboară se mănâncă!“ Library Cluj

Dar iată și un al III-lea volum — acela al d-lui *G. St. Cazacu* — căruia nu știm cine i-a făcut festa de a-l proclama epigramist. De fapt, D-sa e un impecabil stihuitor și un liric prin excelență — calități care nu sunt nici suficiente, nici esențiale pentru această specie literară. De fapt, spiritele d-sale sunt uneori atât de nevinovate, alteori — atât de greoaie și de puțin înarmate, încât — cu multă greutate — vor răsbate dincolo de cercul care le-a dat naștere. Din cele 3 iscusite ca fond („Unui pictor“, — „Unui viteaz“, — „Codrului“), o reproducem pe cea dintâi perfectă și ca simetrie:

*Unii spun — precum știi bine —
Că talentu-ți este rar;
Nu cumva — tocmai deaceia
Lumea-l caută'n zadar.*

* * *

Cu totul altfel stau lucrurile cu epigramele, editate în noul volum de-o eleganță uimitoare, de d-l *I. Ionescu Quintus*.

Și taina acestei diferențe stă mai ales în două fapte: d. *Quintus* e departe de a fi un începător sau un simplu amator, un diletant oarecare. Mulți dintre cei între 30—45 de ani, i-au cunoscut destule dintre catrenele de față, fie în revistele timpului („Lumea nouă științifică și literară“ 1895, 1896 „Flacăra“ 1915—1916), fie în volumașele anterioare („Epigrame“, „Cazuri și necazuri“. Ne găsim de data aceasta, în fața unuia dintre puținii credincioși ai acestei specii urgisite, dintre devotații care — cu statornicie — i-au servit o viață întreagă, ajungând, de timpuriu, la adevărate

creațiuni, la adevărate încrustări de maestru din sufletul căruia spiritul, strâns legat de neprevăzut, tâșnește cu puterea unei scilpitoare fântâni arteziene. Iată de ce nu mă voi codi să văd în d-sa un epigramist clasic de-o concentrare tipică, încătușat în platoșa străvezie a celor 4 versuri — de o perfectibilitate neînțeleasă pentru un scriitor care s'a lăsat atât de puțin tentat de mrejele versului. Merită să fie relevată această concentrare care, nu numai că, rareori, îi îngăduie să treacă dincolo de catren, ca în epigramă :

Unui doctor.

*Odată doctorul Clistir
Ce, de curând, e stabilit,
Mă'ntreabă dacă s'a simțit
Sosirea lui ;
— O! da — îi spui
S'a mai făcut un cimitir!*

dar — adesea — îi diminuează chiar economia și tehnica acestuia, fie înjumătățindu-i ultimul vers, ca în :

Păcat.

*In inimă ne stă iubita —
Acesta-i lucru hotărât,
Dar ce păcat — când ni-e nevastă —
Ne stă în gât.*

Sau în :

Unei doamne.

*Deasupra inimei o cruce
De aur porți. Cu drept cuvânt :
Se pune cruce, totdeauna,
Pe un mormânt.*

fie reducându-le pe toate la arhaicul poporan de 5 silabe :

Carul :

*Statul are un car,
Asta știm și noi —
Și firesc e — dar —
Ca să-l tragă boi.*

Și din aceleași citate se poate ușor vedea cât de surprinzător știe să-și închidă d. *Quintus* temele, dând pe față, prin apropieri nebănuite, latura biciuitoare a talentului său. De un lucru încă nu poate fi învinuit d. *Quintus* : d-sa e departe de a fi un om vesel. Nu-l cunoaștem în intimitate, convenim chiar că această caracterizare — de natură literară — să poată fi contrazisă de felul d-sale de a se manifesta zilnic ; pentru cine-l cunoaște însă — ca epigramist, d. *Quintus* nu e decât un ironist de o abilitate excesivă, însă — vai ! — un ironist amar, un om necăjit, care-și închiagă necazul (nu necazurile personale) din spirituale înmănuncheri simetrice, un mare nemulțumit al vremii. Astfel fiind lucrurile, pe d-sa nu-l încântă, nu-l poate încânta nimic : nici medicina curentă (vezi mai sus) nici literatura :

Unui plagiator.

*Dacă — uneori el scrie
Versuri proaste, nēsărate...
Vrea și el ca să se știe
Că nu-s toate plagate.*

Unui fabulist.

*Cum că dobitoace multe
Să vorbească au puțință,
Fabulistule, ilustre,
Dovedești cu prisosință.*

nici oamenii de cultură :

Filozofului X.

*Ascultând pe Schopenhauer,
Lumea'n el și-a țăr murit,
Deci — când spune că e proastă —
Pare-mi-se — nu-i greșit.*

Unui conferențiar.

*— In folosul cui o ține
Conferința lui de-acu?
— Știu eu? După cât se vede,
In al publicului nu.*

Unui popă.

*Că ai urechile prea lungi,
Părinte, nu fii mândros,
Căci locul tău este menit
In fruntea turmei lui Hristos.*

nici — ceace mai curios — femeia :

Unei doamne.

*— Nu poți crede-a mea iubire?
Bine, mă voi împușca!
— De-mi vei da dovada asta,
Tu vei fi iubita mea,*

Epitaf

pe mormântul lui Stan, îngropat
la un loc cu nevastă-sa.

*Trecători, plângeți pe omul
Ce-i aici, sub crucea asta,
Căci, sărmanul, nici în groapă,
Nu l-a mai lăsat nevasta.*

Unei domnișoare.

*Că te-am iubit ca un nebun
De loc nu am tăgăduit;
Și dacă vrei, și-acum ți-o spun:
Am fost nebun când te-am iubit.*

Ceace-l nemulțumește profund pe d-l *Quintus* însă, e felul oriental cum se face — la noi — politica „de cei mari“, cari iubesc atât de mult libertatea încât o țin numai pentru ei. Nu-i plac acești reprezentanți ai națiunii, cari ar îmbogăți țara punând monopol pe prostie. In special îl nemulțumește elita, căreia îi consacră acest sentențios catren :

*Nu din colivii se-avântă
Vulturul spre zări albastre,
Nici stejarul nu-și împlântă
Rădăcinile în glastre.*

Am citat mai sus nemiloasa epigramă „Carul“. Adăogăm — în acelaș sens :

Unui ministru :

*M'ai întreat — cu mult orgoliu —
Ministru pentru ce n'am fost ?
Acum, te'ntreb și eu — cu rost :
Tu pentru ce ai portofoliu ?*

sau :

Visteria.

*Visteria are — o boală
Ce-a'nceput să ne'ngrijească ;
Dacă umblă numai goală,
Cum să nu se'mbolnăvească ?*

Durerile.

*Un om mare a murit.
Și discursuri s'au rostit
Multe și neîntrecute
Căci durerile sunt mute.*

înfine — două, deopotrivă de sarcastice închinare „clopotului din dealul Mitropoliei” :

*De ce, în jalnicul tău glas,
Tu plângi atât de mult ?
— Pe cei pe cari, deatâta timp,
Vorbind, aici, i-ascult.*

și :

*Auziți ce jalnic sună
Până'n dealul depărtării !
In accentul lui se'nstrună
Toate chinurile țării...*

Iată câteva dintre cele mai isbutite epigrame ale d-lui *I. Ionescu-Quintus*. Și, să se noteze, nu sunt singurele.

Paul I. Papadopol.

* * *

Nepoata Hatmanului Toma de Cezar Petrescu.

Editura. „Națională“ S. Ciornei. Colecția Rosidor.

Sunt cărți, cu prezumate filoane virginală sub scoarțele de celuloză înfoiate ca niște jupoane, cari, eșind din casele de toleranță ale marilor edituri, vin de s'așează pe patul nupțial al raftului tău de bibliotecă, înflorit de caste așteptări. Evident, nu stau mult aci. Fac doar un mic popas, căci din fructul descorticatei pudiciții se ridică baccilar vaporii vineți ai decepției, iar concubinajul implică infinite peregrinări prin alcovurile lectorilor, tapetate livresc.

Pseudofecioarele graficei mondene, răsând singure de veleitatea, voluntar extirpată, a himenului lor literar, îți arată dintr'odată, fără jenă, cu largeța deșanțată

a pulpelor de mucava vopsită, toate semnele ravagiilor secrete. Ele dau, intempestiv, laoparte perdeaua magică a superstițiilor și sfărâmă cu călcâiul veneric clocitoarea de virtuți fictive a capului uman.

Pentru d-l Cezar Petrescu, ale cărui debuturi, pline de anxiozitățile stilului și meditației sociale, au lăsat urme epice de pamflet în coloanele „Hienei” și a cărui evoluțiune a generat în opinia publică superlative aprecieri, aveam o stimă de imper-turbabilă ținută psihică.

A trebuit însă, să-și vâre indiscret coada fustelor între noi mizerabilia „nepoată a hatmanului”, această Miss Scovarză, cu creerușul ei de găscă ramolită, cu mania și impertinența ei fotogenică, pentruca din senin, zările să se întunece, iar vifornița gândului criticist să doboare fetișul de pe soclu. Stima a început să-și crape păreții de beton iluzoriu. Buna credință în geniul fecundant al scriitorului, s'a disociat în particule anarhice. Aparatul senzorial, amator de clișee cu pitoresc unitar, sgâlțaiat seismic de implacabila fatalitate, s'a rostogolit în tină, cu pelicula alarmant avariata.

Duhul irizant din „Scrisorile unui răzeș” și-a pierdut apoteoza imaterialității, s'a încărcat de colb și mucegai terestru și a intrat organic în comă. D-l Ciornei, tipărind, cu febrilitatea rău scontată a combinației sale mercantile, maculatura în linii și eleganțe de asfixiant reportaj, ce pretinde a mula umoristic formele plastice ale tâmpitei „nepoate” Miss Scovarză, devenită subit „Miss România”, face acrobații deficitare într'o epocă de acerb pauperism și înscrie actul de deces al romancierului reputat, cu un calm de atavic iresponsabil.

Grefată pe canavaua unei lumi total îmbibate de ziarism acut, abilitatea d-lui Cezar Petrescu recrutează elemente de bufă și totuși, sinistră sonoritate, apelând la galeria acelor eroi de carnaval din subsolul igrasios al „Ilustrației colorate”, în care silueta directorului Filip Filipovici se preumblă cu morgă profesională, gestând articole imbecile sau „inspectând încăodată șampioanele frumuseților din anii trecuți”.

Incitat asimetric de reminiscente satirice, autorul „Intunecării”, eludând violența de ton a pamfletului *hienist* și păstrând numai nuanța apriorică a ironiei, încearcă să denunțe unul din viciile societății. Colectiva obsesie a „Concursurilor de frumusețe” s'a fixat, în adevăr, ca o plagă pe meninge. Snobismul a acaparat și periferia clorotică, fetidă, șomerică. . . E o calamitate națională, care descinzând de pe un creștet ministerial a ajuns până sub tălpile proletariatului anonim.

Cu tot bisturiul trepanator al d-lui Petrescu, vindecarea nu s'a produs. Sub cicatricile aparente, puroiul stă treaz, gata să irumpă festiv.

Domnișoara Margareta Căuș, al cărei apetisant exterior de „Miss Scovarză” amuțise orice reproș de dinamică sexuală, nu putea fi în fond decât o muerușcă frivolă, ca toate mueruștile pământului. aservită funcțiunilor biologice.

Autorul ne informează copios că, aleasa frumuseților era chiar o „Vacă” în accepția pejorativă a cuvântului, cu singura excepție a diminutivului „Văcuță” întrebuințat frecvent și domestic de d-l Iorgu Căuș, tatăl Miss-ei.

Dialogul rezumă inteligența bovină a domnișoarei Căuș, zisă Scovarză, cam pe această notă de vesel martiraj scolastic :

— Căuș Margareta, te rog să-mi spui cum se numește canalul care leagă duodenul cu vezica biliară ?

— Canalul de suez, răspundea cu un nevinovat și sigur de sine surăs, Căuș Margareta.

— Cine a descoperit America ?

— Mahomed !

- In ce an scumpă, domnișoară ?
- In 1907, în timpul răscoalelor țărănești.
- Mulțumesc, domnișoară ! se declară examinatorul satisfăcut.

Mai sunt și spirite eftine, trase de păr cu exasperare beletristică, de curg smocurile printre filele înegurate ale cărții.

Asta n'a împiedicat ca „cea mai tâmpită elevă din România Mare“ să devie tipica expresie a frumuseții, a sublimului feminității naționale.

Romanul d-lui Cezar Petrescu, în delirul și antrenul ei de foileton, distonează penibil față de operele sale anterioare. Sunt reproduse până și afișele imunde de pe zidurile Capitalei : „*Stop ! Oprește ! Trecător ! Oprește ! Citește !*“

„**Domnișoara Margareta Căuș a fost aleasă Miss România. Succesul nostru fulgerător !**“

Simți infecta cocă a banalităților lipindu-ți-se de interiorul gâtului.

Coca s'adună, se îngroașă, că nu mai poți să respiri la un moment dat. Atunci te dispensezi de roadele invenției lui Gutenberg, arunci cocoloașele din gât, te clătești bine și-ți vezi de alte treburi.

Dacă nu ești cu totul decis pentru alte preocupări și dacă vrei să normalizezi glanda gustativei literare, te apuci să recitești, de pildă, minunatele „Scrisori ale unui răzeș“.

Iți vii în fire și te împeci elementar cu d-l Cezar Petrescu, reluând raporturile, înveninate sporadic de această intrusă Miss Scovarză.

* * *

Sirop și Cocktail de I. Mihăescu.

Intr'o epocă de neurastenică trepidație grafomană, de perturbantă febrilitate mecanică a laboratoarelor literare, când dinamul expresionismului dudue tartaric, uriaș și derutant, declanșând gemete de monstru prin gurile cu multiplități fiziparice ale zațurilor, e un act de prudență, vădind vârtoșenia caracterului, de a nu te lăsa târât în vâltoarele fără fund ale vitrinelor cu elucubrante și insanități beletristice.

Mișună babelic orașele de impresari și traficanți ai condeiului. Zgomotul de uzină al cărții aleargă halucinant, ducând în unghiurile unei conștiințe absente rezonanțe de acustică, standalizată fructifer de magnații câștigului editorial.

Fumul mediocrizant se ridică abundent prin coșul metropolitic al sterilității industriale, sub care s'a consumat toată insalubra materie primă a ambiției și neroziei omenești.

Trăim, inhibând cu nesaț nevropatic pulbera narcoticelor cu cristale de glacială ebrietate.

Pe lângă stupefiantele drogheriilor de elită și desmăț intelectual, chimia simțurilor moderne, superlativând dozajul emotivităților clandestine, a pus în circulație hașișul vanității literare pe prețuri fabulos indicate de angrosiștii cu blazon ai papețării trustificate.

Sufletul, în spasmurile bancrutei, se cramponează de speranța reabilitării, sub a cărei zorită combustione alegorică își preface în scrum toate impuritățile congenitale. Flacăra violetă a stilului și norul de tămâe al slovei imprimate, dau jourdain-ilor împoțonați cu penaje prosodice, senzații adulatorii de select arivism artistic. Odată cu ascensiunea la cap a morbului grafoman, suferința pământului pare a ceda anesteziic cerului, coborât nirvanic ca să sudeze azurul de buzele lutului. Splendori de con-

taminantă fanfaronadă, picurate din vârful unei penițe semidemente pe albul, plușat de inocență, al hârtiei încrezătoare, vin să poleiască sincronic leprotica îngâmfare a scribului improvizat. ce încearcă să epateze cu ceaprazurile de costum închiriat ale cavalerului, storcoșit isteric în brațele muzelor.

În arena cu regisări de circ a literilor au invadat puhoae de neofiți, plini de fardurile culiselor mizere, cari zgârie calmul atmosferic cu stridențe organizate de reclamagismul patronal.

Ereziile de veselă sarabandă culturală dau ghes în public să-i carieze subtilitățile timpanului, în numele bine-utilatului confort burghez.

S'ar părea că am potrivit gongoric acest preambul, pentru a trece cu alai de doliu cartea d-lui I. Mihăescu pe sub porțile negre ale negației critice și a o înhuma apoi sub mormanul de cenușă al tuturor efemeridelor. Dar nu.

E tocmai voluptatea, generată de contraste, de a fi descoperit în labirintul dezolant un locșor de reculegere.

Paginile din „Sirop și Cocktail“ ne relevă o pană cu fluid de ingenioasă analiză. Nu o analiză în sensul pisălog, arid și masturbant al cuvântului, ci descinderea fără penibile ezitări a scafandrierului până în străfundurile decorate cu alge de radiantă constelație psihică.

D-l Mihăescu e un șlefuitor de imagini cursive.

Acțiunea se îmbină meloterapic cu descripția, căci „vioara sufletului își cântă nocturnele melancolice“.

Povestea „Omului Munte“, înamorat de lunatica Lia, are accente de epopee. Strigătul, cu palpît cardiac, cadențează eternitățile: „Lia întreagă a fost a mea, numai a mea!„

Fecioara „căreia muntele i-a cântat ultimile litanii, brazii i-au psalmodiat cântecele de îngropare și luceferii i-au străjuit agonia“ putrezește în adâncul de genune al timpurilor.

„Târziu, omul munte s'a ridicat să plece. L'am văzut eșind, căutând o potecă, drum spre înălțimi sterpe.

Acum urca, urca mereu. De pe o culme, l'a prăbușit depărtarea“.

Cartea de debut a d-lui Mihăescu aduce frăgezimi de sensibilitate și o bogată notație personalistă.

Mirella e o lucrare de impresionantă compoziție.

Din tumultul fabricatelor cu mincinoase etichete literare, opera autorului de față se desprinde, cu svelteți de spirit, alungând miasmele scepticismului.

Eugen Constant.

* * *

Iacob Wassermann — *Etzel Andergast, roman traduit de l'allemand par I. G. Gidan* Librairie Plon Paris.

O vitrină de carte germană este un itinerariu prescurtat și esențial al tuturor convulsiilor psihologice și sociale posibile actual. Cine n'a întârziat cu naivă stăruință a unui autodidact — înaintea coperților colorate cromatic cu sonde peste chipuri sure, și fragmente de familie patetică n'a căutat nici odată să identifice prin stațiunile de metrouri, pe ulițele strâmb luminate, sau printre scânteierile culorilor muiate de acorduri ecuatoriale într'un local pudrat, — aceiaș, continuă, persistentă ca o obsesie de toamnă — neliniștea marginei de vieți cuprinsă în reveruri strânse.

Sunt în acordurile literare actuale germane, câteva accente de o atât de chinată suferință umană, o desnădejde de o atât de patentă și colectivă și funestă descompunere, încât ternitatea de fontă a acestor crâmpoie de viață inventată dureros, amintește pagini slave de drame predestinate.

Lipsite însă de declarația lirismelor alcoolice, și a amorului bărbos demultei justificând crâncen pe la răscruci drame private — romanul actual german se menține echilibrat în limite decente, cuprinzând varietăți inedite de complicații sociale sau infinit de subtile amănunte psihologice, cu atât mai prețioase cu cât sunt mai discret nuanțate.

Ceace contribuie la autentificarea veridică este însă tocmai indicarea normală, serioasă, naturală, explicită a momentelor cari sub alt unghi de vedere ar lua poziții și umbre fantasmagorice.

Intre ultimile succese licențioase, bazate pe amănunte de pitoresc organic și cari fac deliciul și ocupația laboratoarelor de secrețiuni intestinale, și preparatele de eprubetă ale romanului actual francez, sincopat în vederea unei apropiate crispațiuni a lui Montherlant — delirul de isterie convulsivă a publicului este prompt și brusc transformat, cu această carte.

Aceiaș clipă are o semnificație de îngândurare sură și detalii de viciat licienți și doamne uzate în virtuții conjugale, apar în aspectul dezolantei lor nulității, urmând sensul de adâncă și tragică sinecură a morții.

În ultimul său roman, Wassermann, cuprinde câteva mentalități selecționate, compuse fără reper de vremurile diluate ca moina.

O problemă de generație ca un rechizitoriu, câteva stalactite interpretate fetișuri, miraculoase, o serie întreagă de prăbușiri morale, inumane, o fanatică neliniște, oarbă senilă după un reper și o nostalgie lungă, după eterna dispariție cu un sfârșit — de țigal pătrunzător, — este un fel de a aminti humoresc, prescurtat și întrerupt cu chibrituri cu gămălia bună pe margini de scrumiere moarte, liniștit și îndepărtat, accente grave și frânturi de vieți alegorice.

Werther își mai menține profilul asexuat de andaluză limfatică în reverii de apă dulce numai pe marginile pudrierelor de fecioare cu stil și note de pian moștenite, în aceeași ignobilă indiferență ca Adolf și Julien Sorel, emblemele unor momente patetice și elementare ca marșurile colegienilor în recreații de vară.

Etzel Andergast, uscat, agitat, rece, sec, nobil, deștelenit ca o pasăre de pustă, mereu crispat, totdeauna nesigur pe el, de toți, considerând cu atențiune și inumană neutralitate cele mai aplaudate patetisme literare ale vieții, — rămâne seniorul unei generații nestupefiată de ingrediente ancestrale, chiar în superba sa sterilitate.

Raskolnicof în imediata lui vecinătate, prin premeditățile lucide, sintetice, prin anularea unei sentimentalității laborios recomandată, și a unei întregi serii de amănunte și renunțări în continuitate — este lejer umbrat de silueta fantastă a lui Andergast mereu steril, mereu nichelat cu nesimțire rece, veșnic răsucit asupra propriei sale neliniști și nedumeriri, ca și asupra fetișurilor greșite sau ordonate de fricile realității

În Andergast se ridică mai multe generații anonime, egale, identice ca cifrele mute ale uzinelor cu ganguri, o serie de roboți vii, cu afectivitatea modificată, fragili, sumari, prompti, absoluți — mai ales absoluți și fantaști.

Apropierea lor împărtășește un presentiment scurt ca un denunț, cinismul lor neanimat, fără decor, egal și subconștient este toxic, îți lipsește aerul, și totuși veridicitatea indicației lor este unică, abstractă și solemnă. Amoralitatea lor este explicită prin vidul orientărilor reale. Toți idoli mint și Andergast este mai singur ca ultima piatră dintr'un far marin.

O chiparoasă pe o carte mică.

Tiberiu Iliescu.

Cronica Revistelor.

Convorbiri literare. Anul al 65-lea Noembrie—Decembrie 1932.

Cu un sumar destul de interesant. D-l. L. Barall semnează articolul în text francez: *Eminescu vu par un francais*, în care discută competent problema muzicalității proprii fie-cărei limbi, evocând paralelismul fonetic dintre acele „petits riens“ ale lui Verlaine :

*Les sanglots longs
des violons
de l'automne*

și „feeriile muzicale“ ale lui Eminescu

*Stele pe cer
deasupra mărilor
ard depărtărilor
ard până pier*

dar accentuând asupra aromei lor particulare. Autorul mulțumește d-lor : G. Călinescu pentru „Viața lui Eminescu“ și Murărașu pentru, „Naționalismul lui Eminescu“. căro-ra le datorește „d'avoir connu un grand poète“.

D-l Petre Haneș se ocupă de „Lord Byron la Venetia“.

D-l Tzigara Samurcaș în articolul „Arta muzeală“ tratează despre modul cum se poate organiza mai bine o colecție de obiecte de artă. D-l G. Gerota publică omagiul său pentru profesorul Motru.

Poezia e reprezentată de d-l Const. Goran.

D-l Mihai Popescu are un bun articol : Contribuții la istoria dinaintea uniri principatelor române.

Cronica variată. D-l Gerota, recenzând „Amantul D-nei Chatterley“ condamnă erotismul monstruos al lui Lawrence, care nu este decât „o gădilară momentană a epidermei“, lipsindu-i sentimentul „eternității omenești“. De la M-me Bovary și Thais, până la d-na Chatterley, e o prăpastie.

Boabe de grâu. Anul III No, 11.

Cuprinde un larg istoric al Teatrului Național din Iași, semnat de d-l Sandu Teleajen, cu 36 de figuri.

Pomenind ctitoria Teatrului Național Moldovenesc, arată că acestui așezământ se datorește exclusiv „Victoria întronării limbii române, atât în viața socială, cât și în administrația statului“.

Revista publică o traducere din italienește a cronicilor „Frusaliei“ de Fabio Tombari.

Cronica limitată.

Societatea de mâine. Anul IX Noembrie—Decembrie 1932.

Cu un material extrem de bogat. Despre *Invățământ și Educație* scriu d-nii

Anton Golopenția, Gh. Vâlsan, Liviu Russu și Aurel Popa. Problemele sociale le discută amplu d-nii Ilie Cristea și Gr. Popa. La pagina literară colaborează: T. Murășanu, Ion Th. Ilea, Lukian Vlasiu, Justin Ilieșu, Sara Nyari.

La Discuții și recenzii participă condeiful animat al d-lor Ion Clopoțel, Ion Muștea și Ion Matei.

D-l Ilie Cristea reproduce un fragment dintr'o conferință a sa, ținută sub auspiciile Astei din Brașov, intitulată „România în fața prefacerilor“, în care după ce expune situația de fapt, conchide că „realitatea economică cere socialism, iar mentalitatea oamenilor a rămas încă naționalistă. Politicul, fiind un reflex, e veșnic în întârziere față de economic. Cât va dăinui acest divorț, va fi mizerie și anarhie“.

Poezia, de esență socială, se adequiază prozei vigilente din conținutul revistei. Apar, astfel, Ion Th. Ilea, Sara Nyari și A. Țucmeanu, cu subiete afinabile proletariatului.

La fabrică, Superstiție, Vârtej de foc etc.

Gândirea Anul XII No. 10.

D-l Lucian Blaga începe publicarea studiului său cu privire la teoria cunoașterii luciferice și a celei paradisiace. D-l Ion Pillat semnează, printre alte două poezii, și o elegie duiosă.

„Drumul spre soare“ este nuvela d-lui Pan M. Vizirescu.

D-l Ciurezu compune încă versuri sămănătoriste, evocând malurile și ostroavele Jiului, cu păduri de plop, pe unde „roibii poartă'n goană patimi mari“. D-l Emil Isac cântă mirosul fragilor, pe care sensibilitatea sa olfactivă îl compară cu acel al dinților femeii iubite.

Altă nuvelă, zisă *Mormântul unei învățătoare*, semnează d-l Vasile Băncilă.

Cronica e susținută colorat de condeele d-lor Tudor Vianu, Ovidiu Papadima, Em. D. Coroianu și Emil Cioran.

Se notează bine, cartea d-lui Dragoș Protopopescu „Iarmarocul Matehnelor“ și se dă la cap d-lui Sadoveanu pentru acel roman stereotipic „Uvar“.

D-l Crevedia, care scria poezii, denunțându-l pe „taica“, cel fără de astâmpăr sexual, ce „punea mâna dinaintea muerilor“, absentează de data aceasta din corpul revistei. Poate că s'a convenit evacuarea din incinta ortodoxiei a unor contribuții ce stricau prestigiul prin nota de trivialism erotic.

Și bine s'a făcut. . .

Arhivele Olteniei. Anul XI Sep.—Dec. 1932.

În numărul de față colaborează d-l I. C. Filitti cu o expunere monografică a satelor Albești și Obedin din județul Dolj, complectând și studiul său asupra „Banatului Olteniei și Craioveștii“.

Latura istorică a Olteniei e reprezentată prin aportul d-lor C. N. Mateescu, P. P. Panaitescu și Ion Donat. D-l Fortunato semnează articole, privind mișcarea culturală a Olteniei și pune la punct evenimentele vremii.

În rest, note și comunicări.

România literară. No. 48 Ianuarie 14 București.

D-l. Bucuța contribuie cu „Cifre culturale“, insistând asupra politicii filmului românesc. D-l I. Cantacuzino răspunde antagonistului său, dl. Nicolae Roșu, în discuția ivită anterior în jurul asociației „Criterion“. E un răspuns decent și peruasiv. Comunistul, repudiat de d-l Roșu, n'a făcut în discursul său „decât să-și scadă acțiunile“.

Așa se exprimă d-l Cantacuzino în articolul său „Arta de a face confuzii“. (Pe marginea unui articol „dextrofil“).

D-l Cicerone Theodorescu, svelt, elegant și temperamental, stă de vorbă cu d-l F. Aderca. Aflăm astfel că autorul „Mărturie unei generații“ trăește foarte comod „între nevastă, radio și băiat, din convingerea că scriitorul ca persoană nu trebuie să existe în societate“. E interesant punctul de vedere al d-lui Aderca asupra teatrului actual românesc.

D-sa, coincidând perfect cu părerea noastră, zice :

„Molozuri mucegăite și noroae compacte au inundat scenele noastre, zadarnic și nu numai zadarnic, ci odios sprijinite de Statul, care și-a închipuit întotdeauna, prin reprezentanții lui, că astfel sprijină implicit arta : o dezastruoasă eroare“ . . .

D-l Eugen Jebeleanu scrie cu compasiune despre Arthur Enășescu „poetul cu un singur ciorap“.

Cronica literară e activată de d-l Mihail Sebastian.

D-l Octav Șuluțiu accentuează dexter asupra capitolului XII din romanul „Amantul doamnei Chatterley“, arătând că Lawrence e un scriitor mare, „nu pentru că este numai un impresar a sexualismului, ci pentru că este și un critic al societății engleze“.

Radames.

* * *

CURIER BIBLIOGRAFIC.

Reputatul nostru romancier, d-l *Liviu Rebreanu*, a dat la iveală noua sa lucrare : „**Răscoala**“, în două volume : „**Se mișcă țara**“ și „**Focurile**“.

* * *

D-l *Horia Oprescu* a tipărit romanul „**Floare Neagră**“.

* * *

D-l *Al. Adrian Botez* a apărut cu „**Semne în timp**“, poezii.

* * *

Bob de grâu, cartea d-lui *Al. Calistrat*.

* * *

In editura „Cugetarea“ a apărut „**Alegerea de stareță**“, de *D. Stănoiu*.

* * *

Iarmarocul Metehnelor, nuvele de *Dragoș Protopopescu*.

* * *

Potrete și amintiri, broșura d-lui *I. G. Duca*.

* * *

Sirop și Cocktail de *I. Mihăescu*.

* * *

Biserica năruită. roman de *Al. Lascarov Moldovanu*.

* * *

A suta necredință, nuvele de *Barnoschi*.

* * *

Ițic Strul, dezertor, nuvele de *L. Rebreanu*, în elegantă ediție, cu selecte gravuri.

* * *

A apărut a doua ediție a romanului social „**Tărani și târgoveți**“, de *I. St. Ioachimescu*.

* * *

Reprezentăție de adio, nuvele de *I. Dongorozi*.

* * *

D-I *Minulescu* a scos „**Trei și cu Rezeda patru**“.

* * *

De vorbă cu *Musollini* de *Emil Ludwig*.

* * *

Țara de peste veac, poezii de *Nichifor Crainic*.

* * *

Arta și frumosul de *Tudor Vianu*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Eonul dogmatic, studiu filosofic de *L. Blaga*.

* * *

Monumente românești la **Stambul** de *Marcel Romanescu*.

* * *

Nicolae Iorga, Studiu biografic de *Barbu Theodorescu*.

* * *

Mihai Eminescu din punct de vedere psihanalitic de *Dr. C. Vlad*.

* * *

Noroi de *Octav Desila*.

* * *

Ion, teatru de *Mihail Sorbul*.

* * *

Caetul verde de *Ion Pillat*.

* * *

Menuette (roman) de *G. M. Vlădescu*.

* * *

Dicționarul jocurilor românești de *Niculescu-Varone*.

* * *

Moartea învinsă, schițe de *M. Bellu*.

* * *

COMUNICĂRI DE REDACȚIE:

Paginile noastre stau deschise tuturor confracților din provincie, al căror material este apt a vedea lumina tiparului.

* * *

Atât manuscrisele, revistele cât și cărțile autorilor, ce doresc a fi recenzați, se vor trimite pe una din următoarele adrese: Paul Constant, Sibiu Str. Octavian Goga No. 69, sau Eugen Constant, Craiova Str. Ghica Vodă No. 94.

* * *

ABONAMENTE:

Pentru instituții și autorități Lei 300 anual.

Pentru particulari Lei 200 anual.

* * *

Pentru Sibiu, plata abonamentelor se poate face prin d-l Ionel Baci, droghist, Str. Regina Maria No. 10.

In curând va apare :

„Socluri devastate”

— p o e z i i —

de Eugen Constant

„Aspecte și atitudini ideologice”

de Al. Dima

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„In litera legii”

— Schițe șugubețe —

de Paul Constant

la
Gep. Tol

